

ELS DESTERRATS

Documental

en

3 actes

Original de

J. Carner Ribalta

ELS DESTERRATS

PERSONATGES

Otger	(25 anys)
Ostenc	(50 anys)
Carmeta, la seva filla	(24 anys)
Rogent	(60 anys)
Maria, la seva esposa	(55 anys)
Antonieta, llur filla	(21 anys)
Marsal	(50 anys)
Ramona, la seva esposa	(45 anys)
Francesc, llur fill	(24 anys)
Llopart	(48 anys)
Rosa, la seva esposa	(45 anys)
Albert, llur fill	(20 anys)
Nuri, llur filla	(19 anys)
Pujals	(44 anys)
Teresa, la seva esposa	(40 anys)
Jordi, llur fill	(22 anys)
Mercé, llur filla	(20 anys)
Molina	(45 anys)
Rosset	(40 anys)
Pallars	(40 anys)
Tarrats	(35 anys)
Peggy	(19 anys)
Betty	(19 anys)
Missatger	(15 anys)

A C T E I

L'ESCENA representa la sala d'actes del Casal Català de Nova York. Recorda el local d'una d'aquelles entitats catalanistes de les barriades de Barcelona, d'abans del 1936: un pis bona cosa atrotinat, en un vell edifici. El fons de la sala l'ocupa una llarga taula per a la Junta Directiva, amb la cadira de braços per al President. Escampats damunt de la taula, alguns diaris i revistes. Entorn de la taula, altres cadires. Al pany de paret, darrera de la taula, pengen tres retrats: el del President del Estats Units (al centre), el del President Macià, i el del President Companys. Enllaçades en X, dues banderes: la catalana i la dels Estats Units. A cada banda hi ha una finestra que simula donar al carrer. A la lateral dreta hi ha una porta amb un rètol que diu: SECRETARIA-BIBLIOTECA. A l'esquerra, una porta cap a una suposada avantsala i el carrer.

EN AIXECAR-SE EL TELO hi ha en escena un nombre de socis del Casal - homes ja fets, entre els 50 i els 60 - en petits grups, uns drets, altres asseguts, parlant i rient. Altres aniran arribant. També hi ha un grupet de dones, assegudes, fent rotllo, vora la porta de la Secretaria. Darrera de la taula del fons, drets vers la banda esquerra hi ha ROGENT, LLOPART i MARÇAL, aquest darrer amb uns papers que acaba de llegir i que, amb mostres d'aprovació, retorna a ROGENT. Pel que es dedueix, LLOPART i MARSAL tracten d'inquirir ROGENT a que llegeixi en veu alta per a tots els socis, el contingut d'aquells papers. ROGENT no s'acaba de decidir. Finalment, però, accedeix, amb gran satisfacció dels altres dos.

MARÇAL: (fent sonar un timbre que hi ha damunt la taula) Silenci!.. Silenci, companys! (i quan tothom calla) En Rogent (l'indica) ens llegirà la seva nova poesia!

(Mostres d'aprovació general. Alguns aplaudeixen. Tothom seu. Les dones giren llurs cadires de cara a la taula de la presidència. LLOPART indica a ROGENT que ocupi la cadira de braços, però aquest no hi seu; resta dret amb els papers que es disposa a llegir, a la mà).

ROGENT: (a tots) Perdoneu la imposició... No m'agrada llegir els meus versos en veu alta... però aquests (indica MARÇAL i LLOPART) s'hi empenyen i...

LLOPART: Llegeix, home, llegeix!

ROGENT: Bé!... (llegint) "EL CANT DELS DESTERRATS"

Si n'hem seguit, ~~mimih~~ de terres i més terres,
i hem vist mars i ciutats i camps i serres,
i cap país no ens ha guanyat el cor!
Tots enyorem la pàtria amb rostres d'or,
car tot al volt de la mar que ens n'allunya
no hi ha pàtria millor que Catalunya.

Si n'hem sentit, de cançons i tonades
i dolces veus de dones estimades,
mes cap amor al cor no ens ha arrelat!
Restem fidels a la pairal beutat,
car tot al volt de la mar que ens n'allunya
no hi ha pàtria millor que Catalunya.

Bé ens han parlat d'una terra promesa
per als errants amb l'ànima malmesa,
mes ni un sol port no ens ha donat abric.
Tornem la nau vers l'ancoratge antic,
car tot al volt de la mar que ens n'allunya
no hi ha pàtria millor que Catalunya.

Bé ens han temptat els cants de les sirenes
i el lotus que condorm enyors i penes,
mes nostre cor no es dóna a cap oblit.
Fidels som a la pàtria dia i nit,
car tot al volt de la mar que ens n'allunya
no hi ha pàtria millor que Catalunya.

Hem dit adéu a pobles i països
tombant el cap a enganyadors encisos,
ulls fits només a la vela i al rem.
Amb cor joiós a casa tornarem,
car tot al volt de la mar que ens n'allunya
no hi ha pàtria millor que Catalunya.

(En acabar-se la lectura, aplaudiments i aprovació. Alguns, però, resten com sonniosos, emocionats i colpits de tristesa. Una de les dones s'eixuga una llàgrima. Per uns instants impera un estrany silenci.)

(Marçal, com per salvar la situació, abraça i felicita ROGENT. Aquest, però, una mica cohibit, se separa cap a una banda.)

ROGENT: (feblement) Sembla que el poema no ha agradat...

MARÇAL: Al contrari! Es l'emoció!.. Que no ho veus? (als sociats) No és això, companys?

(Tots reaccionen)

PUJALS: Es clar que sí!

LLOPART: Uns versos magnífics! Caldria que algú hi posés música!

ROSSET: Són dels que commouen!

ROSA: Jo estic de pell de gallina!

RAMONA: I jo! M'ha quedat un nus a la gorja. Gairebé plararia!

TERESA: Jo sense gairebé! (s'eixuga una llàgrima).

PUJALS: I quines veritats! No hi ha cap terra al món com la nostra! Demano una ovació per al nostre poeta!

(Tothom aplaudeix) (Petita pausa)

MARÇAL: Bé... I tu, Ostenc, què hi dius?

LLOPART: Aquest es reserva... Com sempre!

PUJALS: No li agrada exterioritzar l'emoció.

MARÇAL: Tu ets el crític de la casa... No t'ha agradat el poema?

OSTENC: (reticent) Sí; una bella poesia. Molt musical. Un veritable cant. D'un sentimentalisme abrandat. Però...

MARÇAL: Ja sabia jo que hi havia un però!

LLOPART: Com de costum!

OSTENC: (fugós) Es clar que sí!... Tot això està molt bé. Molt sentimental, molt patriòtic, molt espiritual... Però, estem tots somniant truites!... En Rogent, amb la seva afinada sensibilitat, es fa simplement el portantveu de les nostres al·lucinacions i desvaris.

LLOPART: D'estimar la pàtria en dius desvaris?

OSTENC: Sí; desvaris, al·lucinació, enyorança malaltissa, planys d'impotència, inútils plors! Es absurd que ens passem la vida plorant!

TERESA: Sota l'opressió en que viu la nostra pàtria, podem pensar en ella sense plorar?

LLOPART: No es prou trist el cas de Catalunya per justificar les nostres llàgrimes?

OSTENC: No diré que no. Però són plors en va, llàgrimes estèrils, planys sense sentit, lamentacions al buit, al no-res! El rèquiem a una pàtria que ja tots hem perdut.

LLOPART: Què vols dir, hem perdut?

OSTENC: Que ja no és nostra, que està fora del nostre abast.

MARÇAL: Jo encara no hi renuncio.

LLOPART: Ni jo!

PUJALS: Jo encara aspiro a un retorn no massa llunyà!

ROGENT: La meva pàtria és Catalunya i ho serà emntres ~~ningu~~ visqui!

OSTENC: Per mi també... però en un terreny ideal, gairebé de somni.

ROGENT: Entre el somni i la cosa real hi ha una estreta relació. La realitat és simplement la carn dels somnis.

OSTENC: Deixa't de filosofies, Rogent. Tu saps bé el que vull dir. Qui més qui menys, tots els ací reunits, portem ja més de vint anys fora de casa. Tots servem la imatge de la pàtria, intacta com el dia que la deixàrem. D'aleshores ençà, però, l'home vestida amb tants vel·lusions, l'hem idealitzada de tan gran manera, que si ara Catalunya entrés personificada en aquesta sala ja ningú no la coneixeria. Per a nosaltres és com si ja no fos ella!

ROGENT: El canvi d'aspecte no fa que una cosa deixi d'existir.

OSTENC: Jo no dic que Catalunya no existeixi. Però sí que et puc assegurar que, de fet ja ha deixat d'ésser la pàtria efectiva dels que aquest vespre ens trobem ací congregats.

VEUS: No! No! Això no! Quines coses de dir! Es una barbaritat!

(Es crea un momentani avalot)

(Arriba Molina)

MOLINA: (de la porta estant) Què passa? Què és aquest enrenou?.. Sembla una sessió de les Nacions Unides!

LLOPART: Entra, Molina. Arribes a temps per a un tema interessant.

MOLINA: Discussió apassionada, diria. Ja m'agrada, això! (entra i seu)

MARÇAL: Continua, Ostenc. (a Molina) Es a propòdit dels desterrats. (a Ostenc) En Molina també hi dirà la seva. Ja saps que és un internacionalista i, en parlar del apàtrides, potser creurà que estàs envaint el seu territori.

OSTENC: Es possible. (a Molina) Estem discutint el concepte de pàtria. Jo sostinc que el desterrat acaba perdent per complet, sense que ni menys se n'edoni, la seva pàtria d'origen. El desterrat és, en realitat, una ànima en pena, condemnat a rodar món, fins a convertir-se en un ciutadà d'una mena de llimbs internacional.

MOLINA: En ciutadà del món, diria jo! Es un procès normal. La consciència humana en matèria de pàtria evoluciona de manera progressiva: la llar, el poble, la comarca, la regió, la nació, l'estat, el superestat, el món. El desterrat és potser un producte anormal d'aquesta evolució. Però, salvatats d'ordre moral apart, jo crec que els desterrats poden bé classificar-se entre els que, per ~~MMMMMMMM~~ educació i experiència, més positivament assoleixen la categoria de ciutadans del món. En certa manera, convinc amb l'amic Ostenc en que el desterrat finalment acaba perdent la pàtria per incorporar-se, conscientment o no, a una superpàtria.

ROGENT: Políticament, potser sí! Però això no exclou el fet que cada u de nosaltres porti al cor, fins a morir, la imatge de la pàtria d'origen i que aquesta existeixi, transfigurada o no, de manera real.

OSTENC: Per als residents a Catalunya i als Països de Llengua Catalana, llur pàtria existeix. Però per a nosaltres, els desterrats, ja s'ha convertit en quelcom quimèric, en una imatge d'il.lusió i de somni.

LLOPART: Però això no obsta per que l'estimem!

OSTENC: Sí; l'estimem tant que aquest mateix amor fa la imatge cada vegada més irreal! Es com una figura de cera que es va fonent gradualment a l'escalf del nostre cor!

ROGENT: Veig que l'Ostenc s'empenya ara a envair també el territori del poeta!

OSTENC: El terreny de la irrealitat cau dintre els confins de la poesia! Tothom qui somnia és, en certa manera, un poeta. I els desterrats som poetes per

excel·lència; fatalment, incurablement! Som els enamorats que hem perdut l'estimada... sigui perquè la mort ens l'ha arrabassada, sigui per raons de distància. La nostra tragèdia és que no podem avesar-nos a la crua realitat. Al contrari, ens entestem a fer l'estimada cada dia més viva en la nostra imaginació. La vestim cada moment amb noves gales i, amb els ulls de l'enyor i de l'anhel, la veiem més formosa que mai. Es un estat morbós, malsà!

ROGENT: Aleshores, segons tu, el patriotisme és una cosa condemnable?

OSTENC: Tot sentiment malaltís ho és, de condemnable!

LLOPART: L'enyorança s'ha considerat sempre un sentiment sublim.

OSTENC: Però no treu cap a res. A voltes esdevé i tot una mena de xovinisme.

MARÇAL: Què vols, doncs?.. Que oblidem Catalunya?

LLOPART: Que deixem d'estimar-la?

OSTENC: No. Que l'esguardem amb els ulls de la realitat; que l'estimem com tot fill estima la seva mare, però no com al·lucinat, delirant de desig per una mena de fada encantadora i fantasmal.

PUJALS: Ara és l'amic Ostenc qui delira endut per la pròpia oratòria! Jo sento enyorança, però sé que la meva Catalunya és viva i palpitable.

OSTENC: (abruptament) Quants anys fa que n'ets fora?

PUJALS: Més de vint-i-cinc.

OSTENC: Prova de tornar-hi i ja ens ho contaràs!

PUJALS: Només espero el moment del retorn. Sé que m'hi sentiré com si no me'n hagués mogut mai!

OSTENC: Millor que així sigui!

PUJALS: Es clar, que serà així!

OSTENC: Ah, sí?.. Digue'm. Quants expatriats d'entre nosaltres no retornen a Catalunya encesos d'il·lusió i en arribar es troben que llur pàtria ideal ja no existeix? Es un cas que es repeteix cada dia. Hi van tan il·lusionats com tu, però aviat descobreixen que són estrangers en sa pròpia terra. No els resta altre camí que retornar a l'exili d'on han vingut.

LLOPART: (trist) Això és ben cert. Retornen per ésser estrangers allà i ací!

RAMONA: (també amb malenconia) Ho pots ben dir! Fa dos anys que hi anàrem amb el meu home i, em sap greu dir-ho, ens hi trobàrem com en un país desconegut. Després de dos mesos d'estada al poble, on ja gairebé no coneixiem ningú, tornàrem cap a Amèrica amb les llàgrimes als ulls.

PUJALS: Això és perquè Catalunya està ara sota una dominació més tirànica que mai. La gent està molt canviada.

ROSA: No tant! A casa només parlem català!

PUJALS: Be. Doncs ni el saben escriure!

OSTENC: Com molts dels seus pares. No és d'ells la culpa!

ROGENT: En això estic d'acord! L'Ostenc potser té raó. Enlloc de passar-nos la vida "plorant", com diu ell, una de les tasques del Casal hauria de consistir, com havia fet altres temps, en dedicar-se a educar els joves: donar lliçons de català, fer-los conèixer les nostres tradicions, incorporar-los a la nostra cultura...

OSTENC: Ja és un canvi d'actitud. Es el que jo intento de fer-vos comprendre. No critico per criticar. El problema persistent del nostre Casal - i potser de tots els Casals catalans a l'estranger - és l'estat d'inanitat en què vivim, causat per aquesta fatal al·lucinació que inhabilita els desterrats per a una tasca efectiva. El nostre patriotisme és estèril. Actuem només amb el cor quan hauriem d'actuar amb la ment. Ací ens trobem - i a l'exili en general es troben - aplecs de patriotes ben bregats en l'actuació catalanista, i damunt de tots nosaltres plana una desorientació que ens manté esmaperduts i lligats de mans i braços, impotents per a l'acció. Han passat anys i anys i encara semblen viure dintre l'estaborniment immediat a la catàstrofe que ens foragità de casa nostra.

MARÇAL: Hem provat d'iniciar l'acció de moltes maneres! Ja heu vist que, junta darrera junta, jo en particular, d'ençà que ocupo el càrrec de President, he insistit en traçar-nos un programa. Sembla però que la tasca a realitzar és tan enorme que no sabem per on començar.

LLOPART: Manquen directives des de dalt! On són els nostres líders? Què fan els que encara s'anomenen representants de Catalunya i dirigents del nostre moviment?

ROGENT: No esquivem la culpa! La responsabilitat és de tots. Si els capitostos no actuen ni ens orienten, res no ens excusa de portar a cap una acció, per modesta que sigui, dintre la nostra colònia.

OSTENC: El mal està en l'actitud adoptada, en l'esperit que ens anima, en la posició mental ~~MMMMMMMM~~ equivocada en que estem estancats. Ço que jo recrimino són les causes que ens porten a la inanició i que tornen estèril la nostra potencialitat. Cal revisar la nostra actitud i donar al Casal una orientació activa basada en punts de vista realistes. Menys somniar truites i més realitat! Menys enyoraments i tristeses! Més alegries, més optimisme!

ROSSET: (entusiasmada) Justa! Es el que jo vinc dient d'ençà que vaig arribar! Més balls, més gresca, més fontades, més diversions!.. No estàs amb mi, Tarrats?

TARRATS: Tota la vida! Ja ho he dit sempre, que hauriem de començar canviant el nom de l'entitat. Casal?.. On és el ~~MMMM~~ casal?.. No el veig per enlloc! Això és una sala i alvoca!.. Limitem-nos a fer barrila! Fem del Casal més aviat una mena de penya!

MARÇAL: Una penya?

TARRATS: Sí. La "penya dels trempats", per exemple!

ROSSET: Un nom apropiadíssim! "La Penya dels Trempats"!.. Farem més catalanisme divertint-nos, que gemegant i plorant!

- ROGENT: Sí, catalanisme de porró i barretina!
- ROSSET: Què hi ha de mal en això? Són dites coses catalaníssimes!
- ROGENT: Sí, el catalanisme que permeten i que voldrien que cultivéssim, els nostres tirans des de Madrid. El ~~ma~~ tipisme, el folklore... una manifestació innocent, local, de provincianisme espanyol: una versió catalana de l'Espanya de pande-reta!.. No! La nostra missió a complir és més elevada, més transcendent!
- MOLINA: L'acció dels Casals catalans a l'estranger hauria d'ésser majorment cultural. A través de la cultura és com millor donarem a conèixer la causa catalana. Això sí, ~~fer~~ ho en un pla i un esperit universals. Defugim tan el tipisme com el nacionalisme estret. Les nacions estan avui interrelacionades. Només treballant per la grandesa de tots obtindrem l'ideal de cada u, tan individualment com nacionalment. I la millor arma és la cultura.
- OSTENC: Objecto! Això és una altra manera de somniar. Comprenc molt bé, amic Molina, que del punt de vista intel.lectual es tingui una fe cega en la força influen-ciadora de la cultura. En l'aspecte pràctic, però, per~~m~~eteu-me que digui que en res no variarà la situació de Catalunya pel fet que una vintena més de professors universitaris d'arreu del món coneguin els nostres clàssics!
- MOLINA: No solament els clàssics, sinó tot el patrimoni cultural, artístic, intel.lectual... En una paraula, la civilització catalana, que és una glòria autèntica.
- OSTENC: Perquè vantar-nos-en? Perquè cultivar encara més la vanitat nacional? Es un altre aspecte del xovinisme, un exhibicionisme obscé!
- ROGENT: No pot fer cap mal!
- OSTENC: Ni cap bé... del punt de vista pràctic. Catalunya com entitat cultural no necessita propaganda. La creació de l'esperit parla per si sola. Tota la difusió que poguem fer de la seva cultura arreu del món, no donarà a Catalunya ni un àtom de vida. La cultura clàssica grega gaudeix d'una difusió vastíssima; així i tot Grècia, l'entitat política i biològica dels grans temps, continua ben morta.
- ROGENT: Però la cultura, la civilització, és el que dóna presonalitat a les nacions!
- MOLINA: Particularment quan es projecta a l'estranger! Només la labor en un pla inter-nacionalista pot salvar Catalunya.
- OSTENC: (malhumorat) Anem a pams, amic Molina. Altres vegades hem discutit les teves teories internacionalistes, i no comparteixo el teu criteri. Més ben dit, hi estic d'acord, però en sentit totalment contrari: s'arriba a l'internacio-nalisme ~~partint~~ partint del pla nacional, no a la inversa.
- LLOPART: Naturalment! La caritat ben entesa comença a casa!
- OSTENC: Tota acció a favor de Catalunya ha de tenir un caràcter plenament nacional. Tan a casa com a l'estranger, els catalans hem d'actuar fermament i decidida-ment en aquest pla. Però tocant de peus a terra i plenament conscients del fi que persegüim. Els desterrats particularment hem de deixar-nos de somnis i enyorances, i assignar-nos una acció.

MOLINA: Quina mena d'acció?

OSTENC: Política, naturalment!

MOLINA: A cinc mil quilòmetres de Barcelona?

OSTENC: Allí on hi ha un català hi ha Catalunya!

MOLINA: I amb quina autoritat es pot actuar des d'ací?

OSTENC: Amb el dret de cada català a lluitar per la llibertat ~~minim~~ del seu poble!

MOLINA: Ara el qui somnia sou vos, amic Ostenc. Les llibertats dels pobles no es guanyen per inspiració o per voluntat individual!

OSTENC: Hi ha uns quants milions de catalans!

MOLINA: Tots desunits!

ROGENT: Desunits en qüestió de detalls, de procediment, però tots en el fons, instintivament, atàvicament diria, sospirant per una pàtria lliure i mestressa dels seus destins. Fins els més escèptics, els menys conscients, els ~~menys~~ de menys fe, creuen en la possibilitat que un dia s'operi el meravellós miracle!

MOLINA: Avui ja no n'hi ha de miracles! Les llibertats dels pobles les sanciona el dret internacional.

(La discussió ha ~~de~~devingut acalorada)

ROGENT: Catalunya és una nació esclava i ningú no pot negar-li el dret a la seva llibertat! La seva sola voluntat...

LLOPART: (interrompent) El seu cas clama justícia!

PUJALS: Particularment en aquests moments que tant sofreix!

MOLINA: Al món hi ha molts altres pobles que sofreixen!

ROGENT: (perdent els estreps) Què se me'n dóna a mi, dels altres pobles! Primer és el meu!

MOLINA: Això és egoisme.

ROGENT: (en el mateix to) Egoisme o no, Catalunya viu sota l'esclavatge i necessita de tots els seus fills. Si nosaltres no la defensem qui la defensarà? Convinc amb l'Ostenc, que nosaltres els desterrats pequem per omissió. Els catalans que gaudim de llibertat fora de la presó que avui són les terres catalanes, hem d'actuar pels medis que sigui - proselitisme entre els catalans, propaganda entre els ciutadans dels països que ens acullen, acció cultural, acció política prop dels governs estrangers - fins a aconseguir l'alliberament de la nostra pàtria.

LLOPART: Molt ben dit.

(La discussió llangueix un moment) (Pausa)

MOLINA: (que ha estat mirant el rellotge pulsera) Bé! Ja em dispensareu. Me n'he d'anar. Són prop les onze. Ja reprendrem el tema un altre dia. Bona nit a tots.

MARÇAL: Bona nit. (irònic) I a veure si elabores un pla per fer reconèixer Catalunya dintre el concert de les nacions.

PUJALS: (en el mateix to) Potser un dia no llunyà et farem emisari català a les Nacions Unides!

MOLINA: Tant de bo! Em teniu a la disposició. Adeu. Bona nit a tots!

(Surt)

OSTENC: (brandant el cap) El pobre Molina està més desorientat que nosaltres! És un garbuix sindicalista-libertario-socialista-masònic, que no treu cap a res!

MARÇAL: (maquinalment) Ho pots ben dir...

Pausa. Tots semblen haver esgotat els arguments. Resten en silenci i en actitud meditativa. Als pocs moments, Rogent reacciona sàbtadament.

ROGENT: (amb entusiasme) Ja sé el que farem! Llemçarem un Manifest!

OSTENC: Un altre manifest?

LLOPART: No és mala idea!

MARÇAL: (escèptic) Què direm en un manifest?

ROGENT: Moltes coses que cal dir!

OSTENC: Què, per exemple?

ROGENT: Primer que res, aixecar l'esperit dels catalans: que no perdin l'esperança; que en la vida de les nacions, quan les coses semblen haver arribat al punt més mort, de sobte, sense que ningú sàpigui com i perquè, ve una revifalla que fa ressorgir totes les formes de la vida nacional que ja semblaven perdudes!

OSTENC: Ets incurable, Rogent! Persisteixes en creure en miracles!

ROGENT: De vegades s'han operat, aquests miracles. Pensa només en el miracle de la nostra renaixença literària.

PUJALS: I política!

OSTENC: Amics meus, els temps han canviat. Als temps de l'Aribau, la tirania sobre Catalunya, tot i ésser ja endèmica, era tan balba com la mateixa resistència instintiva del catalans. Ara ens trobem davant d'una tirania fanàticament activa, sistemàtica, brutalment planejada com el genocidi més premeditat. Quan tot, fins pensar en català està prohibit, quan els infants són ensenyats en la llengua ~~MM~~ de l'opressor i fins la noció del què som sembla ja perduda, hi ha una sola cosa a dir en un manifest! No és ni tansols suficient desfogar-se amb exclamacions jerimíiques recomanant contemporització, prou abdicacions, prou defallences, prou renúncies! De fet ja no tenim res a renunciar. Ja hem ~~abdicat~~ abdicat a tot!

ROGENT: Aleshores, què cal dir?

prou

OSTENC: No ho sé. Potser algú té la resposta, però no nosaltres, els pobres desterrats. El millor és callar!

Resten tots aclaparats i en silenci. El debat es finit. Els reunits desfan l'aplec. Canvien de lloc. S'estiren. Miren llurs rellotges.

RAMONA: Ui, que és tard!.. I la quitxalla encara no torna?

MARIA: No trigaran. Surten del cine a les onze.

PUJALS: (com oïnt remor fora d'escena) Ara son ací!

Entren OTGER i ANTONIETA

OTGER: Bona nit.

ROSA: I els altres?

OTGER: Tots han anat al cine. Nosaltres hem anat a donar un volt.

ANTONIETA va cap a MARIA

MARIA: Què et passa, filla meva? Estàs plorosa...

ANTONIETA recolza el cap al pit de la mare.
Es posa a plorar. ROSENT ~~seu~~ va cap a la seva esposa i filla.

ROSENT: (paternal) Què tens, Antonieta?.. Desavinences amb l'Otger? (el mira somrient-li)

OTGER: No. Al contrari. Ens estimem més que mai!

MARIA: (a Otger) Però, perquè plora?

OTGER: S'ha entristit perquè, per una temporada, estaré lluny d'ella?

MARÇAL: T'han cridat a l'exèrcit?

OTGER: No, gràcies. Ja en tinc prou amb els vint mesos a Corea!.. He decidit fer un viatge a Catalunya.

DIVERSOS (a la vegada): A Catalunya?

Expectació general. S'agrupen entorn d'OTGER.

OTGER: Sí, a Barcelona. Soc català, soc jove, i potser allà puc ser d'alguna utilitat.

OSTENC: (meravellat)(Exultant) Rogent, mira, ací tens la resposta! Això has de dir al teu Manifest! L'esperit de l'Otger és el que cal propagar! No paraules, fets!

MARIA: (a Antonieta) Per això no et cal plorar, filla meva. L'Otger no se'n va pas per tota la vida!

OTGER: Ja l'hi he dit que si resolc quedar-m'hi, l'enviaré a buscar.

PUJALS: Així és per una llarga estada?

OTGER: Depén. Si m'agrada...

MARÇAL: Es clar que t'agradarà!

ROGENT: I quan penses anar-te'n?

OTGER: Tan aviat com em vingui el passaport.

MARÇAL: No! Qui poguès acompanyar-te!

ROSA: No necessites algú que et porti la maleta?

ROSSET: Si ho necessités no us triaria a vos, Rosa. 'a se n'enduria la promesa!

OTGER: (somrient) Natural!.. (va cap ~~mm~~ a Antonieta) Antonieta... (l'acarona).

MARIA: (a sa filla, que encara està amb el cap adossat al pit d'ella) Apa, no ploris!

Veus i rialles fora d'escena.

PUJALS: Ja arriba la revolució!

Entra la jovenalla: FRANCESC - CARMETA - NURI - ALBERT i PEGGY
(aparellats) - MERCE - JORDI i BETT (també aparellats).

FRANCESC: Bona nit a tothom!

VEUS: Bona nit. Bona nit.

NURI i MERCE van, respectivament, cap a ROSA i TERESA, llurs mares.
RAMONA va cap al seu fill FRANCESC. OSTENC saluda sa filla CARMETA,
simplement amb la mà. ROSSET i TARRATS de seguit fan colla amb
el jovent, començant a fer tabola amb FRANCESC.

CARMETA: (adonant-se que ANTONIETA està en braços d'OTGER, plorant) Què passa? (còmica)
Alguna desgràcia?

MARIA: L'Otger que se'n va a Catalunya!

VEUS (de la jovenalla): A Catalunya?

(Expectació entre el jovent)

FRANCESC: Què hi vas a fer a Catalunya?

OTGER: Vull conèixer la meva terra!

FRANCESC: La teva terra? Però si tu ja ets americà, nascut ací!

OTGER: Vull donar una alegria al meu pare.

ALBERT: El teu pare?... No fa anys que és mort?

OTGER: Sí, fa cinc anys. Però va viure sempre somniant en Catalunya. Al morir la mare,
ho tenia tot arranjat per tornar-hi, però va esclatar la guerra civil espanyola
i ho hagué de deixar córrer. Jo ara hi vaig per ell.

JORDI: Però, no per quedar-t'hi!

OTGER: Qui sap! El que faig ací ho puc fer allà igualment. A tot arreu em puc guanyar
la vida. Ara, amb la mare morta, si algun parent em resta és allà. Ací...

CARMETA: I l'antonieta?

OTGER: L'Antonieta vindrà més tard... si m'hi quedo.

CARMETA: (a Antonieta, amanyagant-la) Noia! Et felicito!... I tu encara plores! Apa, una rialleta! (Antonieta somriu feblement. Otger l'acaronà).

ROSSET: (als joves) Vinga, nois! A veure si n'organitzem alguna! Són tot just les onze. Demà no cal matinejar. Deixem aquesta colla de pansits que es contin les seves "trigèries"!

TARRATS: (anant cap a la lateral) Sí, que la gramola ens espera!

FRANCESC: (per Rosset i Tarrats) No. Un moment. M'interessa aquesta decisió de l'Otger.

ROSA: Que també vols anar a portar-li la maleta?

ROSSET: (a Francesc) Que penses deixar l'empleu del Banc, i el teu xec setmanal de cent-vint-i-cind dòllars, per anar-te'n a Barcelona a treballar a raó de cinquanta cèntims diaris?... Vinga, nois, anem! He portat unes plaques noves. Les darreres novetats de jazz!

(Surt)

FRANCESC: (a l'Otger) De debó te'n vas a Barcelona?

TARRATS de la porta estant gesticula perquè els joves surtin amb ell. MERCE i JORDI li senyalen que esperi. TARRATS surt.

FRANCESC: (continuant, a Otger) A què ^{ve}aquesta decisió tan ràpida?

El jovent es va agrupant entorn d'Otger i Francesc.

OTGER: No és tan ràpida com sembla. Al contrari, és un afany que m'ha anat penetrant lentament.

FRANCESC: No ho comprenc.

OTGER: Sí. Tota la vida, d'ençà que tinc ús de raó, que sento parlar de Catalunya.

FRANCESC: Jo també... Els meus pares... com els pares de tots, no parlen d'altra cosa...

OTGER: El meu cas és distint. El pare vivia gairebé en una constant obsessió... una obsessió per la pàtria. Això és gairebé l'única cosa que em deixà al testament.

FRANCESC: Vols dir que t'encomanà l'obsessió?

OTGER: No, exactament. Com t'ho explicaria?... En tu, en vosaltres (indica la jovenalla) els vostres pares han arribat, o arribaran, a desvetllar-vos una certa curiositat per Catalunya. En mi, ço que el meu pare aconseguí ~~deçar~~ davant meu, fou una mena de repte, de desafiament. Alguna vegada, m'havia atrevit a fer-li objeccions respecte la seva obsessió. "Ai, fill meu!", em contestava. "No parlaràs així el dia que coneguis bé la nostra terra i la seva dissort!" De la tomba estant, sembla que el pobre bon home encara m'està desafiant. Per això vull conèixer Catalunya i els seus problemes.

JORDI: (lleuger) Per conèixer els seus problemes no et cal moure d'ací! No tens més que escoltar les poesies d'En Rogent, el teu futur sogre, o les explosions patriòtiques d'En Llopart, del Marçal, o del meu propi pare! (indica PUJALS).

Els joves riuen de l'acudit.

OTGER: (seuís) Ells tampoc no la coneixen bé, Catalunya!

LLOPART: Què vols dir?.. Et vols posar en el pla de crítica sistemàtica de l'Ostenc?

OTGER: No. Vull dir que vosaltres, els desterrats d'anys, teniu ja els ulls i l'entendiment boirosos, en projectar-los sobre Catalunya. Jo, en anar-hi, vull situar-me en un pla totalment objectiu, com del perfecte ignorant. Vull anar a Catalunya net de tot prejudici, amb els ulls oberts a la realitat. Aquesta crec jo, és l'actitud que correspon a les joves generacions, si volem fer quelcom de profit en el futur. Tan a nosaltres, els fills dels desterrats, com als joves formats actualment sota les circumstàncies asfixiants a la nostra terra, els fets bàsics del cas de Catalunya ens arriben distorsionats... sinó falsejats.

MARÇAL: Home!

LLOPART: Potser vas un xic massa enllà!.. Això ja passa de crítica!

OSTENC: (molt interessat) Deixeu-lo dir! El minyó hi toca.

OTGER: Vull dir que els joves hem d'estudiar el cas de Catalunya des d'un terreny verge, sense influències alienes. El nostre diagnòstic ha d'ésser formulat en termes nous i concrets, expressats amb cruesa si cal, encara que semblin un desmentiment a les antiquades nocions dels nostres propis pares. És l'única manera de poder acomplir quelcom realment important. Aquesta és, precisament, la raó perquè els desterrats, encara que agrupéssim tots els Casals i ens uníssim en un partit únic, mai no podrem portar a terme una labor decisiva. Cal primer desfer-se de les velles concepcions, no solament respecte el problema - en l'existència del qual tothom convé - sinó sobre tot en la manera de resoldre'l - en la qual tothom divergeix. Cal mirar Catalunya i el seu problema nacional esborrant primer dels ulls i majorment del cervell els prejudicis i les nocions preconcebudes que se'n ténen.

LLOPART: Això no és tan fàcil com sembla! Com pots esborrar, per exemple, tot el que tu, posem per cas, ja has oït o llegit respecte a Catalunya?

OTGER: A base de disciplina mental, de sistema analític. Jo vaig a Catalunya com si anés a un país que no és el meu. Això per a mi resulta més fàcil per la mateixa raó de no haver-hi nascut, i d'ésser català més aviat per voluntat i per raons d'origen. De fet, jo em trobaré a Catalunya com algú que per primera vegada veu un país estés davant seu amb tots els pro i els contra exhibits com per ~~magisme~~ a l'anàlisi.

OSTENC: No pas en aquests moments! Catalunya passa ara per un període anormal. És una Catalunya amordassada, inhibida, desfigurada.

OTGER: En períodes anormals potser és quan es manifesten els complexos i les causes latents. Per al meu estudi potser l'actual estat de coses és més propici que els moments d'eufòria i de complaença general. Pel que he anat sabent, els meus coterranis han viscut llargues anyades d'embadaliment, de badoqueria, diria, encisats per banderes i cançons... Ço que els ha fet oblidar la necessitat d'estar en guarda contra tota mena de perills.

LLOPART: Això és ben cert!

OTGER: La present situació anormal és potser un cas per l' psiquiatra...

JORDI: (interrompent) (faceciós) Et proposes estendre Catalunya en un sofà i analitzar-la?

(Rialles)

OTGER: No rieu, no! Figurativament, és així!

OSTENC: Et costarà de trobar l'espècimen català prou típic per aquest experiment. Avui no existeix el català mig, per un anàlisi tal. No pot existir! Et trobaràs d'una banda amb els catalans tancats en el mutisme, per un nombre de raons; i per l'altra, amb els botiflers que s'han de manifestar vulguis no vulguis per tal de fer mèrits. Ambdós comportaments, per tant, estan igualment mancats d'espontaneïtat i sinceritat.

OTGER: Ho sé!.. Potser em caldrà un molt profund estudi dels nostres trets psicològics i un molt afinat sentit històric per avaluar amb perspectiva... Sigui com sigui, jo el que vull dir és que m'he proposat - no sigui més que per al meu ús personal - desentrellar les causes perquè el problema de Catalunya fa tants anys que resta en un impàs.

OSTENC: Ja te les diré jo, les causes!.. La primera és la manca de consciència nacional dels catalans. Quan tots volguem ésser lliures ho serem!

OTGER: Per al triomf d'una causa nacional, no és necessària la unanimitat de tots els ciutadans. Els ideals per triomfar sovint necessiten només una minoria, una selecció, de vegades un sol home. Tot estriba en què aquesta minoria, selecció o individu, n'estiguin cegament posseïts i approfintin l'oportunitat excepcional al moment que es presenta, o que es suscita, per aleshores endur-se'n amb ells la massa del poble. El mateix 14 d'abril, per exemple, si algú hagués anat pels carrers de Barcelona fent una enquesta entre els passants respecte la República Catalana, el 99% dels interpellats hauria considerat la proposició plenament absurda. Calgué únicament que un idealista il·luminat com Francesc Macià sortís al balcó del Palau de la Generalitat i proclamés aquella República que d'anys ha somniava, per que tot Catalunya unànimament acceptés aquell estat de fet, amb joia delirant i com la cosa més natural del món.

LLOPART: Avui, però, no tenim líders com Francesc Macià!

OTGER: Els capdills els creen les circumstàncies! Vos mateix, amic Llopart, per poc preparat que us pogueu creure, en circumstàncies ~~favorables~~ favorables o excepcionals, us asseurieu a la cadira del President dels Estats Units i totes les probabilitats són que al cap de poc, resultariu un bon President. El carrec fa l'home!

FRANCESC: (apressant-se a besar la mà de Rosa) Els meus respectes, Senyora Presidenta!

(Rialles)

ROSA: Passa, allà!

OSTENC: L'altre mal és que els catalans som uns materialistes. L'ideal de la majoria dels catalans és de cara al calaix. En els grans temps d'optimisme regionalista, els vidres de les fàbriques comptaren més que tots els idealismes. Dubto que aquesta prudència catalana hagi minvat, tot i l'avanç realitzat per una minoria, en els postulats independentistes.

- OTGER: La tendència a les coses pràctiques i aquesta prudència catalana que retraieu, de vegades poden constituir virtuts nacionals. En els pobles, el factor econòmic compta tan com la cultura, la llengua i la història. El poble català sembla viure tradicionalment conscient d'aquest factor, tal com n'estan avui conscients els positivistes americans, per exemple. Per altra banda, ha existit massa la tendència a blasmar aquest esperit pràctic. Potser convindria que el rehabilitéssim. No oblidem que l'esperit comercial i emprenedor de Catalunya, en agonitzar el feudalisme, feu de la nostra terra una gran potència econòmica, i per tant política. La mateixa renaixença del segle XIXe, no es deu a la nostra burgesia i al seu esforç per redreçar Catalunya arruinada, per vies de la industrialització i el foment del treball?
- OSTENC: Sí, però d'això a vendre's l'ànima per unes tarifes aranzelàries i a claudicar de tots els ideals per unes suposades avantatges econòmiques, hi va una gran distància!
- OTGER: El mal, si mal hi ha, radica en la latent inseguretats, lògica en una comunitat com la nostra, d'una tan accidentada existència. És allò de l'aforisme de l'ocell que vola i el que es té a la mà. Entre una premisa problemàtica i una realitat, tots els pobles del món dubten abans d'arriscar-se. Hom juga a la carta preferida quan l'alternativa és clara i contundent. De vegades, ni tansols compta, que una proposició pugui ésser materialment més profitosa que l'altra; ço que pesa és la convicció o la intuïció que l'alternativa és factible. I en això els catalans són com l'altra gent. Recordeu sinó que més del noranta-nou percent d'aquests catalans materialistes i cautes, venent els entrebancs de la por al futur incògnit, el pes dels interessos materials immediats, i la perspectiva d'una seguretat no massa certa, votaren el projecte d'Estatut de Catalunya, quan sorgí i es plantejà la factible alternativa. És ben remarcable que de tot el cos de votants, consistent en 592.961 individus, només 3.276 es pronunciaren en contra!
- OSTENC: (insistent) Un altre mal ingènit dels catalans és llur manifesta tendència a pactar, a fer un capmàs, a contentar-se amb menys d'allò que hom reclama i que per dret pertoca.
- OTGER: Aquesta tendència és una característica, i qui sap si una necessitat, entre gent civilitzada i d'esperit liberal.
- OSTENC: Quan és corresposta per l'altra part contractant, aquesta noble actitud és comprensible. Però quan hom tracta amb un adversari com Espanya...
- LLOPART: Que encara està per civilitzar!
- PUJALS: Que només coneix l'absolutisme!
- OSTENC: (continuant) ...quan es tracta amb un adversari com Espanya, l'actitud compagadora dels catalans és un simple reflex de covardia!
- OTGER: No diria tant!.. Hi ha tanta diferència entre covard i caute com entre valent i insensat. Catalunya durant tota la seva història ha estat un poble extemament liberal... potser perquè es podia permetre el luxe d'ésser generós i magnànim. És possible que aquesta herència de noblesa excessiva, en hores adverses, pesi com una insuficiència en els catalans. No m'atreviria a afirmar-ho ni a negar-ho. Potser és ací on cal cercar aqueix complex que incapacita els catalans a lluitar per llurs drets amb la virulència i decisió que caldria. Si és així, un dels camins és corregir aquest defecte nacional.
- OSTENC: És una empresa impossible, un camí llarguíssim, si més no!

OTGER: Depèn. Hi ha precedents. Voleu poble més compaginador, més disposat al pacte, més tendent a l'actitud de "parlem-ne", que el poble jueu? He vist mai un jueu que es baralli, fins i tot quan semblen esgotades totes les possibilitats d'entesa? Per raons d'història i de persecució racial similars a les vexacions nacionals sofertes pels catalans, el poble jueu s'ha trobat convertit ~~MMMMM~~ en un poble també titllat de covard, de materialista, d'addicte només al calaix... En canvi, veieu Palestina! Veieu com un poble per cents d'anys vençut, ha refet la seva nació! Veieu com, posteriorment, en instants en què llur nació ha perillat, aquest poble caute i "covard", ha derrotat els poderosos exèrcits àrabs formats per gent d'una raça considerada furibunda i sanguinària!

MARÇAL: Dubto que una tal transformació pugui operarse en el nostre poble!

OTGER: Depèn de les circumstàncies. Més de 150.000 joves catalans lluitaren en la guerra civil espanyola del 1936, majorment al front de l'Ebre, on molts caigueren amb tanta noblesa com els més valents!.. i això, per una causa que no era ben bé la nostra!

OSTENC: Fou perquè s'hi veieren obligats!

OTGER: Naturalment! Ningú no es baralla per gust. Totes les batalles les lliuren gent forçada.

MARÇAL: Planeges forçar els catalans a lliurar la batalla?

OTGER: Ningú, i molt menys jo, és capaç de tal cosa. Només les circumstàncies poden produir aquests fenòmens cívics. Es com el llamp: sorgeix dels núvols de tempesta, no d'un cel seré.

PUJALS: Aleshores, amb aquesta tessitura fatalista, no tenim necessitat de fer res - només restar asseguts i esperar les circumstàncies.

OTGER: O empenyer aquestes circumstàncies! "a psicologia de la massa és extremament voluble. L'esperit d'un poble, per a gestes excepcionals, pot ésser canviat en una nit. De vegades, cal només qua algú amb el dit prou imperatiu assenyali el camí.

OSTENC: Com voleu canviar tan radicalment els catalans, si estem tan dividits que no hem pogut aconseguir, ni tansols a l'exili, de formar un front unit contra la tirania que actualment dessagna Catalunya?

OTGER: De vegades no tot depen d'un front unit. En diverses ocasions, Catalunya ha estat unida i no ha servit de res. Recordeu la Solidaritat Catalana de l'any 1906; recordeu el Plebiscit per l'Autonomia, l'any 1919, en el qual dels 1.100 municipis catalans ni un sol deixà d'adherir-s'hi, i com he dit ja abans, la votació de l'Estatut de Núria, que integrà el 99% dels catalans. Per a moltes accions decisives, insisteixo que a voltes cal només una minoria, una selecció, un grup capdavanter, o un sol home que al moment propici se n'endugui tot el poble.

PUJALS: Ho crec insuficient. Cal una vast pla, una amplia organització!

MARÇAL: Altrament només cal confiar en un miracle.

OTGER: (mig faceciós, ara) No; us ho prego! No ho deixeu tot en mans del pobre Sant Jordi -, amb perdó del nostre venerable poeta (indica Rogent), que el té sempre tan enfeinat! (seriós) D'una vegada, separem la realitat del mite! Mobilitzem les nostres forces reals!

(Es fa una pausa instantània)

FRANCESC: (gratant-se el cap com si la cosa fos massa, per a ell) Escolta, Otger... En vols fer un favor?

OTGER: Dignes.

FRANCESC: M'interessen molt els teus punts de vista. A mi, i als meus companys! (indica els joves, que assenteixen). Aquest vespre s'han dit ací unes veritats que hem oït per primera vegada. Però, digue'm... - i ara parlo perquè veig que a l'Antonieta no li fan massa gràcia els teus propòsits -: Vols dir que Catalunya et necessita a tu perquè vagis a fer de Sant Jordi?

OTGER: No tinc tantes pretensions. No hi ha ningú indispensable, però Catalunya té necessitat de tots els seus fills, particularment els joves, majorment si aquests ja han guerregjat, com jo a Corea, i saben que jugar-se la vida no té realment gran importància. ~~MMMM~~ Un o altre s'ha de sacrificar!

FRANCESC: Però tu mateix has dit que Catalunya té milers de joves que guerregjaren a l'Ebre i és lògic que siguin aquests els que treguin les castanyes del foc.

OTGER: Oblides un petit detall.

FRANCESC: Quin?

OTGER: Que aquests que tu en dius "joves" qui sap on paren, a hores d'ara. Tenen avui més de cinquanta anys i a aquesta edat els dits són ja massa sensibles per manejar les brases. Es necessita també una sang una mica calenta, com la teva i la meva.

FRANCESC: Que vols dir que em necessitaràs... a mi, i a l'Albert, i al Jordi?

OTGER: Qui sap! Si hi ha d'haver una mobilització patriòtica caldrà gent jove.

FRANCESC: (tornant-se a gratar el cap) I... una altra cosa...

ROSSET: (traient el cap per la porta i interrompent) Francesc! Què passa? Veniu o no?

FRANCESC: (a Rosset) Un moment! (a Otger, continuant) Aquesta mobilització patriòtica de què parles, és immediata?

OTGER: (somrient) Tant com immediata...

FRANCESC: Així encara ens resta temps per divertir-nos una mica?

OTGER: Es clar que sí!

(Rosset insisteix de la porta estant)

FRANCESC: (ràpid, als joves) Aleshores, anem, nois!

El jovent inicia la sortida, excepte Carmeta i Antonieta que resten en escena. La gramola s'engega en un jaz estentori. OSTENC fa un gest de disgust, desesperat.

OTGER: (a Francesc) Sí, però escolta, Francesc... (la música no deixa oir el final de la frase i Otger mateix desisteix de continuar)

Fora d'escena, rialles i alegrois del jovent. La gramola, ara graduada, se sent més baix.

ROSA: Pobra quitxalla, ja es migraven!

RAMONA: Són joves i s'han de divertir!

OSTENC: Es podrien divertir d'una manera menys salvatge!

CARMETA: (reptant-lo) Pare!.. Què vols que facin? El jazz no fa cap mal!

OSTENC: Això és discutible... Podrien ballar sardanes!

CARMETA: Si ningú no els en ensenya!

OSTENC: També tens raó! (ràpid) Mira, Rogent, ja t'ha sortit feina: a més de les classes de català, ensenyar de ballar sardanes al jovent!

ROGENT: Fa temps que ho estic proposant!

OTGER: (Acomboiant l'Antonieta) Bé, ens en anirem. Es tard. Bona nit a tots.

Altres es diposen a anr-se'n també.

PUJALS: (a Otger) Espero que encara ens veurem, abans de ~~MMMMMM~~ sortir cap a Catalunya.

OTGER: Es clar, que sí.

MARÇAL: (a tots) ~~MMMMMMMMMMMM~~ Celebrarem una junta general, per acomiadar-lo com es mereix. La seva decisió patriòtica ha de constar en acta!

OTGER: No us feu masses il.lusions. Potser en arribar a Catalunya m'adonaré que també he estat ~~MMMMMMMM~~ somniant. De totes maneres, ho provaré.

MARÇAL: Ben net que sí.

OTGER: (donant la mà a Marçal) A reveure.

OSTENC: (donant la mà a Otger) Si no ens veièssim, bon viatge, i t'envejo l'optimisme. ~~MMMMMMMMMMMM~~ Encara que... amb els catalans d'avui... tan a casa com a l'exili... Si els que puguen no són diferents!...

OTGER: Es clar, que ho són!

OSTENC: Ho voldria veure!

OTGER: ~~MMMMMMMMMMMM~~ Jo bé ho soc! Potser una mostra encara imperfecta, però part de les noves generacions.

OSTENC: M'omples el cor d'esperança! Bé, et recomano....

La gramola torna a engegar-se estentòriament. Ostenc aixeca els braços. De revolada, agafa Carmeta i fent bona nit amb la mà, surten tots dos. Otger, Antonieta i Rogent i Maria surten dient bona nit a tots, però la gramola continua ofegant totes les veus i tocant a tota força, mentre cau el

A C T E II

La mateixa decoració de l'Acte I. En escena, cap a primer terme, prop de la porta de la Secretaria, hi ha: ROGENT (dret al peu d'una pissarra posada en un cavallet) i, davant d'ell (asseguts en sengles cadires) FRANCESC, ALBERT, PEGGY, JORDI i BETTY. ROGENT els dóna lliçons de català. Les dues noies nordamericanes tenen llibretes d'estenògrafa obertes damunt dels genolls i prenen notes.

ROGENT: Els pronoms possessius, en català, són: pel masculí singular "meu" "teu" "seu". (els escriu a la pissarra) Pel femení singular, són: "meva" "teva" "seva". Pel plural, respectivament, són: "meus" "teus" "seus" - "meves" "teves" "seves". També, en plural, s'usa "llurs", però aquesta forma la veurem més endavant. (Petita pausa) Veiam, Betty... dóna'm uns exemples en singular.

BETTY: (amb accent americà) El meu llibre, la teva ploma, la seva cadira.

ROGENT: Molt bé! Peggy, veiam... uns exemples en plural.

PEGGY: Els meus peus, les teves sabates, les seves mans.

ROGENT: Be! Excel·lent!.. (mira el rellotge de pulsera) Reposarem cinc minuts.

ROGENT seu a la cadira de braços, al peu de la pissarra.
Els alumnes continuen asseguts, però amb menys formalitat.
Alguns encenen cigarretes.

JORDI: (a Betty) T'agrada el català?

BETTY: ~~MMMMMMMMMM~~ Very much! Vull dir... Molt molt!

FRANCESC: Bravo! A veure si acabarem catalanitzant els americans!

ALBERT: (a ROGENT) (tímidament) Escolteu, Rogent... Amb tota candidesa us voldria fer una pregunta.

ROGENT: Dignes, Albert.

ALBERT: Molts americans em pregunten - i jo, de vegades, m'ho pregunto també - perquè els catalans, formant part d'Espanya, no adoptem l'idioma espanyol, que és més universal?

FRANCESC:(Intervinent) Home! Les raons són elementals!

ALBERT: Potser sí. Però, confesso la meva ignorància; quan m'ho pregunten no sé què contestar.

FRANCESC: Això la mateixa Peggy, que no és catalana, t'ho contestaria.

Peggy: What's it? Què és?

ALBERT: (a Peggy) Després t'ho explicaré.

- FRANCESC: (a Albert) Pregunta-li si deixaria de parlar anglès si els Estats Units passessin a formar part de la Xina? Es un argument que cau pel seu propi pes!
- ALBERT: Ho sento. No he dit res! (a Rogent) Perdóneu, Rogent, si el que he dit era fora de lloc.
- ROGENT: No. Al contrari. Es una pregunta molt pertinent. (a Francesc) A tu, Francesc, la resposta et pot semblar òbvia. El cas de l'Albert és distint. Tu ja saps que la llengua de la mare és insubstituïble. Albert ja no ha nascut a Catalunya i pot emprar alternativament el català i l'anglès amb la sensació que una i altra són sa llengua pròpia. Per als catalans, l'espanyol, o més ben dit el castellà, és una llengua no sols estrangera sinó la llengua imposada per l'Estat opressor i pels seus agents d'ocupació. Hi ha, per tant, a més de raons biològiques, raons de dignitat i de rebel·lió, que mouen els catalans no sols a no adoptar el castellà, sinó fins i tot a rebutjar-lo. Es una qüestió de principi.
- ALBERT: Sí, ja ho comprenc. Es lògic que un poble tracti de conservar la llengua materna. Però jo no em referia al llenguatge popular, al català com a idioma interior entre nosaltres. Precisament, un dels meus professors a la Universitat - professor de literatura - és un dels que recentment, en saber que jo era català, m'ha fet aquesta pregunta.
- ROGENT: No em sorpren.
- FRANCESC: A mí, sí! Un professor de literatura no té dret a ésser tan ignorant, sobre tot en qüestió d'idiomes.
- ROGENT: No és ignorància. En el nostre plet passen les coses més absurdes que hom es pugui imaginar. El món dels acadèmics és una fauna curiosa. Entre els erudits internacionals abunden molt els anomenats hispanistes, que és una especialitat que muda i que té un cert caire romàntic. Cada professor o tractadista ve un moment que descobreix Espanya, i entusiasmat amb el Cid i altres faralles, de seguit es converteix en un paladí de l'espanyolisme més abrandat. Situat ja en el pla d'expert en coses hispanes, es creu aleshores obligat a distingir-se bastint una teoria personal sobre el fet cultural espanyol. Quan ja té establertes totes les premisses i enfondeix el seu estudi, de sobte, li surt de trasantó el fet cultural català, que no sabia que existís i al qual cap dels llibres que ha llegit no fa referència. La primera reacció és d'estupor, però ço que realment li produeix és un fort enuig. Tota la seva teoria s'esfondra. Malhumorat, aleshores, per aquest inoportú factor, no disposat a sacrificar la seva elaborada tesi, l'esmentat professor opta generalment per ignorar i silenciar la cosa catalana. Per això pocs llibres l'esmenten i ell igualment l'ometrà. Es una reacció paralela a la de molts estadistes mundials, que en trobar-se de sobte amb el fet diferencial català, per enuig i per peresa mental, es neguen a acceptar altra concepció d'Espanya que no sigui la unitària i centralista tan fanàticament proclamada dels Reis Catòlics ençà. Uns i altres, naturalment, toleren que ens diguem catalans entre nosaltres i que tinguem un idioma propi per a usos domèstics. Es natural que, per comoditat llur, aquests pseudo-erudits i pseudo-estadistes ens aconsellin que ens diguem espanyols i que adoptem la llengua ~~castellana~~ castellana.

ALBERT: Amb tot... no fóra un ~~mirall~~ avantatge que, per a usos internacionals, empressim l'idioma espanyol?

ROGENT: No el veig per enlloc, aquest avantatge!

ALBERT: Vull dir únicament en l'aspecte material.

ROGENT: Ni així!.. Prenem els escriptors, per exemple. En molts casos un llibre català aconseguix tiratges i venda iguals o majors que un llibre escrit en castellà... tot i la propaganda dels descents milions que parlen espanyol entre la Península i Amèrica.

FRANCESC: Sense contar-hi els lloros!

Tots somriuen, però més aviat lamenten l'estirabot.

ROGENT: (continuant) Apart d'aquest aspecte utilitari, hi ha la qüestió qualitat. Un llibre en espanyol, per un escriptor català, no pot ésser mai un producte cent per cent genuí. Només la llengua materna és capaç d'expressar totes les subtilitats i finors de l'ànima. Una creació de l'esperit difícilment pot assolir-se amb una llengua mantllevada. Jo mateix conec l'anglès, gramaticalment i col·loquialment, gairebé tan bé com el català i tan o més que l'espanyol, i em guardaria prou d'emprar qualsevulla d'aqueixes dues llengües en poesia, posem per cas. Els nostres escriptors poden només atenyer la grandesa del geni respectiu escrivint en català.

JORDI: Però el radi de la llengua catalana és molt reduït.

ROGENT: La magnitud d'una llengua no es mesura pel nombre d'individus que la parlen. Es el patrimoni cultural creat a través d'ella, ço que compta. Els grecs, tantes vegades retrets, constituïen una població molt reduïda. Molt més reduïda que els sis milions de pobladors dels Països de Llengua Catalana, amb el Principat, València, les Illes, i el Rosselló.

FRANCESC: Es un fet real. No se m'hauria acudit mai!

ROGENT: (continuant) Als temps de la Catalunya gran, durant els ^{seus} cinc-cents anys d'independència, Catalunya comptava només amb una població no major de 400.000 habitants. I en canvi, per la seva cultura i per la seva expansió política, arribà a ésser considerada una de les primeres potències de la Mediterrània. Encara avui la literatuta medieval catalana del nostre segle d'or, constitueix un monument impressionant.

A temps per oir les darreres frases de Rogent, fan aparició ROSSET i TARRATS.

ROSSET: (pel que acaba d'oïr) Una conferència?...

ROGENT: No, Rosset. Ja hem acabat. Avui la lliçó de català s'ha convertit en una petita dissertació sobre la nostra llengua.

ROSSET: En això sí que soc un convençut! No entenc res de ~~política~~ política, però que no em toquin el català!.. La meua llengua l'he considerada sempre com un tresor. He corregut mig món, de vegades m'he fet passar per indi o per musulmà, però quants cops no he fet hores de camí pel sol gust de poder parlar una estona en la

meva llengua, amb algun compatriota perdut en un racó del Canadà o de la Patagònia! A tot arreu hi ha sempre un català!

TARRATS: Ben sovint capaç de cuinar un arroç amb musclos que els àngels hi canten!

ROSSET: Tu només penses en la fartanera! Tu ets un desterrat de luxe... sempre amb viatges pagats i amb la taula parada! Tu ets una mica com els indis maies, que el centre de les emocions no el tenen al cor, sinó a l'abdomen. Tu no saps què és passar-se anys i anys sense poder parlar català i només mastegant idiomes estrangers fins que et queda la boca com si mengessis pa de pessic. No saps què és trobar-se abandonat, sense un clau, sense feina, sense documentació, o malalt, en un port de mala mort de l'Adriàtic o de la baixa Mediterrània. Recordo que una vegada, en un poblet d'Albània, vora de la frontera ~~inglaterra~~ iugoslava, vaig caure malalt en una mena d'hostal-taverna, que em varen recollir com un pobre gos desvalgut. Vaig tenir una mena de gàstiga que per poc em costa la pell. Vaig passar quinze dies desvariejant. Amb els gemecs que feia en català em prengueren per turc o per rus o per qui sap què. El pobre metge del poble, poc més que un veterinari, va esgotar tots els seus coneixements mèdics. La bona gent de l'hostal, animats per unes quantes lires que em trobaren a la cartera, es carregaren de paciència donant-me ja per acabat. I si no arribo a parlar català no em salvo!...

TARRATS: L'entenien?

ROSSET: Ja ho veuràs... Per sort, en ruta cap a Tirana, passà per allí un metge d'origen romanès. Davant el meravellament de l'hostaler, el metge va entendre ço que deia. "Aquest home és català!", va dir. Ningú no va saber què volia dir, però això sembla que em donà categoria. El metge romanès em tragué de perill i ~~malalt~~ d'aleshores ençà aquells albanesos em tractaren d'allò més bé. La convalescència però, fou interminable. I fillets de Déu!, en la feblesa que vaig quedar, allò sí que fou sofriment! Vosaltres ací parleu d'enyorança! Allí us hauria volgut veure! No em podia traure del cap el record de la meva pobre mare i de les coses més insignificants del meu poble, de quan era petit. Aleshores vaig comprendre, que tot i ésser un bohemí empedernit, al cor portava l'estimació de Catalunya.

TARRATS: Encara ens faràs plorar! Jo sempre ho he dit que, al fons, ets un sentimental! (a Rogent) Ah, i aneu amb compte: si us descuideu, el Rosset us desbancarà com a poeta! No li heu sentit mai recitar les cobles escrites per ell?

ROSSET: Que t'empatolles, ara?

TARRATS: No diguis que no! Hi ha aquelles dels "Fàstics" i les dels "esquellots al vidu", que fan morir de riure!

ROSSET: (a Tarrats) Si estàs una mica begut, potser sí! (a Rogent) Son una bajanada! Versos d'estar per casa!

ROGENT: Els versos humoristes de vegades tenen el seu mèrit. I és una branca de la literatura catalana malauradament poc cultivada. Calebro saber que sou una mica poeta!

ROSSET: Un poeta de pa sucats amb oli!... De jove m'agradava llegir el Rector de Vallfogona, i em penso que és d'aleshores que tinc tan afecte al català... I voleu que us digui una cosa?... Anant pel món, no m'ha vagat de llegir gaires llibres. Si alguna

vegada ho he intentat, m'he quedat adormit a les poques pàgines. Però, cada volta que m'ha caigut un llibre català a les mans, l'he devorat d'una tirada. Sempre m'encanta veure que en català es poden dir tan bé totes les coses. Quan llegeixo escrits en castellà em semblen només un seguit de paraules, paraules, i paraules. En català cada cosa que llegeixo sembla que m'arribi al fons del cor! Què ho fa?

ROGENT: Es el que deia no fa gaire. El castellà pot molt sovint fàcilment degenerar en verbositat. Es un idioma tendent a la prolixitat; un idioma singularment ideal per parlar molt i no dir res. Per altra banda, el castellà que es llegeix a Catalunya és de patxada, deixat. El català, en canvi és per naturalesa un idioma més contingut. Demés, qualsevol cosa en català, fins la literatura popular, sembla escrita amb més sentit de responsabilitat. Hom diria que l'autor hi posa més esperit, més dignitat, més amor propi. Es una qüestió moral, com moltes coses en el moviment catalanista.

TARRATS: Però, el català que avui s'estila - i perdoneu que us hi impliqui, amic Rogent - de vegades és agafat per la punta dels cabells. Hi ha moltes paraules que jo no he oït mai en ma vida.

ROGENT: Es possible. Però, heu de tenir en compte que, degut a la dominació castellana de més de doscents anys, el nostre idioma havia arribat a un punt de degeneració gairebé total. La desídia i la inconsciència havia portat el poble a parlar un català cada vegada més lax i depauperat. Molts encara no s'avergonyeix de parlar descordadament un aproximació del català. Sortosament, en el que va de segle s'ha posat en peu un moviment per tornar a vigoritzar i a enriquir el nostre idioma. Aquests mots que vos, amic Tarrats, no heu oït mai, són part d'aquest tresor idiomàtic català que estava ja a punt de perdre's. El menys que cada català conscient pot fer és posar la mica d'esforç necessari per tornar a incorporar aquesta riquesa de lèxic al seu vocabulari individual.

TARRATS: Potser, sí.... Però, mentrestant... Els vostres versos mateixos...

ROSSET: (interrompent) Que desbarres, ara?

TARRATS: Tu mateix els has criticat!

ROSSET: Criticat!.. Alguna vegada he fet brometa perquè sempre tenen intenció política, i ja sabeu que jo no hi vull saber res amb la política.

ROGENT: Què enteneu per política?

ROSSET: Què sé jo... De jovenet ja me'n feren passar les ganes quan, perquè a voltes recitava "El Mestre Oleguer", em deien que era dels de la ceba. No; la política només serveix perquè els catalans visquem sempre barallats!

ROGENT: Esteu en un error, Rosset. Han passat moltes coses d'ençà dels temps del catalanisme d'espardenya. Avui la política catalana és quelcom més profund, més subtil, més íntim. Una simple actitud mental pot constituir avui una formidable acció política. Partits, organitzacions populars abandonades, s'ha demostrat que eren coses secundàries, efímeres, potser útils en cert temps, però avui focs d'encenalls sense brasa ni caliu. Ara és la consciència ço que compta. El simple fet d'é ser català, de sentir-se català nacional, és ja un acte polític. Allò principal avui, és que cada català constitueixi una afirmació de la pàtria, de la voluntat d'ésser lliures, dels drets a governar-nos nosaltres

mateixos, sense deixar de parlar i de cultivar el nostre idioma. I aquesta afirmació nacional, cada català la pot fer amb la seva peculiar manera de ser i de sentir, i d'estimar la pàtria. Les famílies estan constituïdes per fills de diversa manera de ser, però tots estimen la mare, i això és el que aguanta la família. Així mateix, aquest amor divers de cada català envers la pàtria és el que aguanta Catalunya i l'ha aguntada sempre a través de totes les ~~manes~~ adversitats.

ROSSET: Potser sí. Probablement teniu raó. ~~MMMMM~~ Mai no havia mirat les coses d'aquest punt de vista.

ROGENT: (continuant) A vos us lliga a Catalunya, entre altres coses, ~~mmmmh~~ aquella emoció ingènua que us desvetllaren els versos del nostre primitiu renaixement literari. Aquest lligam és gairebé suficient. Això ja us fa bàsicament un bon català. La resta és una qüestió d'evolució, ~~mmmm~~ d'educació, de maduresa. Jo amb els meus versos...

ROSSET: (interrompent) No us prengueu seriosament el que us ^{ha} dit aquest plaga (indica Tarrats) respecte als vostres versos. Començo a sospitar que si de vegades he fet veure que no m'agradaven era per gelosia, per enveja. (transició) Per cert, que l'altre dia en començareu a llegir uns, i en Tarrats no em deixà que em quedés per escoltar-los. Uns sobre la ginesta. No els teniu? M'agradaria oir-los. ~~mmmmmm~~ Perquè no ens els llegiu?

ROGENT: No. No, ara. Aquesta nit hi ha junta i aviat començaran d'arribar els companys.

FRANCESC: Llegiu-los, Rogent. Considereu-ne la lectura com part de la lliço de català d'aquest vespre.

Entren PUJALS, TERESA, MERCÈ i CARMETA.

PUJALS: Bona nit!

CARMETA: Bona nit a tots.

FRANCESC: (apressadament) Veniu, seieu, calleu... que en Rogent ens llegirà un poema.

ROGENT: (excusant-se) No... Són uns versos que ja coneixeu.

VEUS: No hi fa res! Apa, llegiu-los! Sí, Rogent!

ROGENT: (regirant-se les butxaques) (treu uns papers) No sé si els porto. Potser són aquests.

ROSSET: Vinga, llegiu-los. Us ho prego.

ROGENT es disposa a llegir.

FRANCESC: Silenci.

ROGENT: (llegint) "Deu-me un brot de ginesta, catalans!
Colliu-lo al gest de tènues delitoses mans...
com espiga de llum, com la llengua de foc
em espasme de joia al verge toc.
Deu-me un brot de ginesta. Hi copsaré
l'alè de vida del natiu terror,
la saba dolça de ma pàtria d'er,

sa carn, son ànima, son cor,
el cant en flama dels matins festius,
la fe perenne que ens aguanta vius!

Colliu-lo a la carena, al punt més alt
on el cel l'enarbora zenital
vers regnes de puresa, àvid d'un
símbol noble, immaculat, damunt
tot inic mal oratge o baf impur,
ara que a nostra terra el vil conjur
d'infame ponentada amb llorda mà
l'essència de la raça vol sollar.

Deu-me ginestà clara, catalans!
Un brot incorruptible amb pures mans.
La flaire de la pàtria em pot guarir
del mal de l'enyorança que hi ha en mi.
L'aurora d'or irradiada, encesa,
em parlarà de la immortal grandesa
de nostra pàtria i son destí segur.
Al foc de la ginesta no ens vencerà ningú.
La fortitud en flama enderrocà els tirans.
Deu-me un brot de ginesta, catalans!

(Aplaudiments. Veus: Molt bé! Molt bé!)

ROSSET: (a Rogent) Noi, us felicito. Això és poesia! (a Tarrats) Què te'n sembla?

TARRATS: Què et diré... Francament, m'agraden més els teus "Esquellots"!

ROSSET: Ets un analfabet!

TARRATS: Potser sí... però pel meu gust...

ROSSET: Passa, passa, anem! Anem a fer una copa, entretant. (a tots) Ja tornarem.

(Inicien la sortida. Es creuen amb LLOPART, ROSA,
i NURI, que entren)

LLOPART: (a Rosset i Tarrats) Ja us en aneu?

ROSSET: No. Ja tornem. (Surten)

Salutacions generals entre els nou-vinguts i els que ja
es trobaven en escena.

CARMETA: (a Rogent) I l'Antonieta? No ha vingut?

ROGENT: No. Ha volgut quedar-se a casa amb sa mare. D'ençà que l'Otger se n'anà,
sembla que hagi perdut les ganes de sortir.

CARMETA: Suposo que continua tenint-ne noves?

ROGENT: M'imagino que sí. La veig sovint atrafegada escrivint.

PUJALS: I què conta l'Otger, de Catalunya?

ROGENT: Celebrant els progressos de Betty i Peggy en català!

OSTENC: Ah! (a les dues noies) Les felicito. Congratulations!

JORDI: Bé, ja ens perdonareu. Hem d'acompanyar les noies a casa.

FRANCESC: Sí, però de dret! Res d'aturadetes al parc!

ALBERT: Gràcies pel consell. No vens?

FRANCESC: Només fins a la cantonada. He de comprar cigarretes.

Veus: Bona nit. Good night. Bona nit.
Surten les dues parelles i Francesc.
Els que resten corresponen al comiat,
somrient pel "Bona nit" de Peggy.

OSTENC: (a Pujals) Perdoneu, vinc amb retard. Potser que comencem la junta. Qui manca?

LLOPART: Només el Marçal. No deurà trigar.

PUJALS: Sí, val més que adelantem feina. Ja vindrà. (a les dones) Ja ens perdonareu. Anem, Rogent.

Inicien la sortida cap a la ~~XXXXXXXXXX~~ Secretaria.

TERESA: Sí, aneu! Feu feina, però no us enfileu en discussions.

LLOPART: No. Avui es tracta només de l'estat de comptes.

Els homes es fiquen a la Secretaria.

ROSA: (quan els homes han tancat la porta) (facejosa) Bon vent! Quina tranquil·litat, sense els homenots!

CARMETA: Es clar... com que vos ja ~~MI~~ teniu el vostre ben agafat!

ROSA: Ço que sobra són homes!

MERCE: (còmicament) On són? No els veig per enlloc! (mira per sota la taula i les cadires)

NURI: Els pocs nois catalans que hi ha, encara ens els prenen les americanes!

CARMETA: Les americanes en saben més que nosaltres, noia!

MERCE: Es veu que sí. O potser és que les mares americanes són menys antiquades i les deixen amb la corda més fluixa.

TERESA: Tu! Mira la mosqueta morta! Et tornes molt descarada!

ROSA: Pobra Mercé. (l'abraça) (a Teresa) No la renyis! Les americanes són més despreocupades, és veritat.

TERESA: N'hi ha de totes. La Betty és una noia com cal. A dir la veritat, però, m'estimaria més que el meu Jordi festegés amb una catalana.

- ROSA: L'amor no té fronteres. No em sap gens de greu que el meu Albert s'hagi enamorat de Peggy.
- CARMETA: Això no és gaire patriòtic!
- ROSA: No serà patriòtic però és pitjor el cas de l'Otger i l'Antonieta.
- CARMETA: Què voleu dir? S'estimen força.
- ROSA: No ho dubto. Però ~~em~~ fa por que l'Otger només en té una, d'enamorada: Catalunya. Em penso que li tira més la política que el sant matrimoni.
- TERESA: Això ha passat sempre amb la majoria dels joves catalans. Quan festejavem amb el meu home, cada vespre tenia juntes o reunions a l'Aliança, que eren primer que jo. Em donava cada enrabiada!
- ROSA: A veure si m'equivocaré: l'Otger es quedarà a Catalunya. I el pitjor és que, pel que vaig veient, allà es tornaran a embolicar les coses.
- TERESA: Creus que hi pot tornar a haver guerra?
- ROSA: Si n'hi torna a haver, serà una altra guerra innecessària com la guerra civil passada!
- CARMETA: I no es pot fer res per evitar-ho?
- ROSA: Què vols fer?... Els nostres homes, en política, són uns llonzes; no hi entenen res. Es deixen embaucar així que els parlen d'ideals, de dignitat humana, i de llibertat per a tots els pobles. Entretant, Catalunya continua quedant-se esclava! Sempre es deixen enredar!.. Pren la guerra passada, per exemple. Van fer el tanoca com cada vegada!
- TERESA: No es podia fer gran cosa més. Es va lluitar amb valentia!
- ROSA: D'això em queixo! El que s'havia de fer, una vegada vençut l'alçament militar a Barcelona, és a dir el 20 de juliol, era declarar Catalunya independent, posar-se momentàniament, si calia, sota la protecció de França, d'Anglaterra, o dels Estats Units, i aleshores dedicar-nos a vendre canons als uns i als altres; tan als feixistes com als rojos!
- CARMETA: Fins que s'haguessin aniquilat els uns als altres!
- TERESA: No digueu aquestes barbaritats!
- ROSA: Potser no són tanta barbaritat com sembla. Uns i altres són igualment enemics de Catalunya!
- TERESA: Déu faci que la cosa no es torni a repetir!
- CARMETA: Ho sentiria per l'Otger.
- MERCE: I per la pobra Antonieta... que em temo que es quedarà ací sospirant!
- NURI: Jo d'ella començaria de tirar l'ull a algun xicot americà. Al fi i al cap són més decidits i més ben plantats que els joves catalans!

FRANCESC entra a temps per oïr el final de la frase.

FRANCESC: (amb còmica indignació) Eh!.. Què és això! Què teniu a dir dels joves catalans?.. Mireu aquest exemplar típic! (s'exhibeix amb postura gallarda)

Rialles,

CARMETA: Tu ets una excepció, home!

ROSA: (amb aire de misteri) Escolta, Francesc. (mira a totes bandes) Aquest és un bon moment. Aclareix-nos unes quantes coses. Vols?

FRANCESC: Què voleu que us aclareixi?

ROSA: Vina, seu. (a les dones) Seiem totes al seu voltant. Ara estem ací en la intimitat i Francesc ens pot parlar amb confiança.

FRANCESC: A què ve aquest misteri?

ROSA: Seiem-hi, primer.

FRANCESC seu i les dones l'envolten.

ROSA: Explica'ns: què hi trobeu en les americanes, que no tinguin les catalanes?

FRANCESC: Què voleu dir?

TERESA: Perquè us fan ballar el cap i us pesquen amb més facilitat que les nostres noies?

FRANCESC: Espero que no parreu per mi!

ROSA: No. En general.

FRANCESC: Què us diré?... Al meu entendre, és potser perquè són més agressives. Són elles, les que empaiten els nois.

CARMETA: Prenem nota, Nuri i Mercé!

FRANCESC: També hi ha una mica allò de la fruita exòtica... o potser, com els antropòlegs ho plantegen, hi ha l'atracció natural de les espècies vers els creuaments eugènèssics.

TERESA: No te'n vagis pels núvols. Parla clar.

FRANCESC: Vull dir que l'atracció és generalment només física. Tots, tan jo com els meus amics, per un temps, ens divertim amb les americanes, però la majoria dels joves de la colònia acaben casant-se amb noies catalanes.

MERCE: Que el cel t'escolti, Francesc!

FRANCESC: (xanós) Amb el teu pamet, Merceneta, no necessites ajuda del cel!

ROSA: Alça, quina floreta!

FRANCESC: (seriós) No és per dir-ho, però no concebeixo com algú pot seriosament planejar de casar-se amb una estrangera! Us imagineu passar-se tota la vida havent de traduir a una altre idioma allò més íntim del cor? Em faria l'efecte que estic fingint en l'expressió de les meues sentiments. "I love you" sona convencional, fals, com de pel·lícula. En canvi, "cor dolç", "reineta", "t'estimo"....

TERESA: (interrompent) Bé, no facis delir aquestes noies!

FRANCESC: De veritat! Les paraules amoroses en català us surten de l'ànima!

(Pausa)

CARMETA: (en to de canvi de tema) Francesc, escolta. T'he de parlar.

CARMETA porta FRANCESC a una banda de l'escenari, vers el proceni.

ROSA: Ei! Què és això? Res de secrets aquí!

NURI i MERCE van cap a Francesc i Carmeta.

FRANCESC: (a Nuri i Mercè) Ep! Arri allà, tafaneres.

CARMETA: Deixa-les. Ja ho poden oir. Saps que m'han dit?

FRANCESC: Què?

CARMETA: (mig en secret) Que l'Otger es queda a Catalunya.

FRANCESC: No em ve de nou. Ja era aquesta la seva intenció.

CARMETA: (continuant) ...però, no per enviar a buscar l'Antonieta. Diu que s'ha ficat en política i...

ROSA i TERESA s'han anat apropant al grup de Francesc i les noies, i han oït part del que Carmeta diu.

TERESA: (tafanera) (interrompent) Què passa, què passa, amb l'Antonieta?

FRANCESC: (sense secreteig). Res. El que ja sabem. Que l'Otger es queda a Barcelona.

ROSA: Ha deixat l'Antonieta?

CARMETA: No. Però és com si l'hagués deixada. Ficat en la política no tindrà el cap per res més.

ROSA: Ja us ho deia jo, que l'única enamorada de l'Otger és Catalunya!

TERESA: Fer política avui a casa nostra és molt perillós. Diuen que hi ha un moviment de resistència clandestí, però la policia no dorm.

CARMETA: No entenc com Otger, que és prou intel·ligent per saber aquestes coses, hagi anat a ficar-se a la gola del llop!

FRANCESC: Potser no li passarà res! Ell és un xicot bregat. Ha fet la guerra de Corea.

CARMETA: Allà és diferent! No és el mateix lluitar ~~mmm~~ cara a cara que anar sempre fugint empaitat per gossos de presa. No voldria estar en la seva pell!

FRANCESC: Ell no hi veu tants perills. De fet, tractava d'entusiasmar-me a mi perquè me n'anés amb ell. Jo li vaig dir: No. Em considero un bon català, però no he nascut per màrtir. Aquí estic molt bé... sobre tot voltat de tantes noies boniques! (tracta d'abraçar-les, però elles s'esquiven rient)

ROSSET i TARRATS apareixen a la porta coincidint amb la darrera frase i acció de Francesc.

ROSSET: Ei, Francesc! Potser necessitaràs ajuda!

FRANCESC: No, gràcies!

ROSSET: Quin programa tenim aquest vespre? Voleu que posem unes plaques?

TERESA: No. Parlàvem de coses molt serioses.

TARRATS en oir això es ~~mirant~~ desanima, va a la taula, i es posa a llegir el diari.

TERESA: (continuant) El promès de l'Antonieta, que actua en la resistència catalana a Barcelona! (transició) Tu, Rosset, que no estàs promès i no deixes cap noia penjada, haves d'haver anat a Catalunya enlloc de l'Otger!

ROSSET: Jo?.. No. Ara em trobo molt bé ací. Començo a trobar gust en la tranquil·litat. Ja he rebut prou patacades i he corregut prou món!

ROSA: Digueu, Rosset. Quin país us ha agradat més?

ROSSET: Tots. A mi, a tot arreu m'és pàtria!

MOLINA apareix a la porta.

MOLINA: (havent oït Rosset) Ah, avui veig que es parla un llenguatge que jo entenc!

ROSSET: Què voleu dir?

MOLINA: La vostra afirmació d'universalitat. Pel que es veu, els bohemis empedernits són els perfectes internacionalistes.

ROSSET: (seriós) Amic Molina... fa temps que vull demanar-vos un aclariment. No acabo de copsar ben bé què enteneu per internacionalisme.

MOLINA: Es molt senzill: un món sense fronteres. Tot el món una sola pàtria.

ROSSET: (es grata el cap) ...Voleu dir un gran edifici d'apartaments, per exemple, sense embans ni separacions entre pis i pis?

MOLINA: Potser ho simplifiqueu una mica massa!

ROSSET: Es el que vos dieu: un món a la barreja.

MOLINA: No exactament. La meva tesi és que hi ha altres coses molt més importants que la idea de pàtria o de nació. Hi ha factors que fan de la humanitat una sola cosa, mentre que el nacionalisme és un element de disgregació mundial. Els factors de què us parlo...

ROSSET: Un moment... A quins factors us referiu?

MOLINA: La qüestió social per exemple, el món dels que treballen, dels que sofreixen: el proletariat, els explotats per un igual arreu del món.

ROSSET: Ara veig d'on veniu!,, Finalment sé en quin sector classificar-vos! Els factors que esmenteu són realment fundamentals. Ningú amb suficient fons ~~humà~~ humana, ni cap poble amb la consciència desperta, pot deixar de tenir en compte aquest

bàsic aspecte social. Catalunya precisament, sobre tot per boca dels seus dos darrers gloriosos presidents, afirma tan el seu anhel de llibertat política com la seva aspiració per un ordre social sense explotadors ni explotats.

MOLINA: Uns postulats molt dignes.

ROSSET: Ara bé. Aquests dignes postulats són, de vegades, usats ~~mitjà~~ com a pretext per a idees quimèriques i per a demagògia barroera.

MOLINA: No veig on aneu.

ROSSET: M'explicaré. Us vull contar una història. Quan jo era jovenet anava a les parades de llibres vells del Portal de Santa Madrona, generalment per comprar algun monòleg o sainet, com "El carro del vi" i altres obretes divertides. Sovint em colzejava amb proletaris d'aquests que vos dieu - i que constí que jo també soc proletari - els quals tractaven igualment de trobar llibres que els interessaven. Per un temps, aquests casos de treballadors humils interessats en la lectura, m'emocionaren. A la llarga, però, vaig observar que tots compraven uns llibrets amb tapes blanques i lletres molt negres, d'una col·lecció econòmica uniforme. Un dia els vaig fullejar per casualitat. Els títols per sí sols ja impressionaven: "El pan de piedra", "El sol de la Humanidad", etc. En vaig llegir un i ja en vaig tenir prou. Al curs dels anys, després de veure els trastorns de la qüestió social a casa nostra, he arribat a una conclusió que jo crec justa, tot i que vos potser la qualificareu de massa simplista.

MOLINA: Quina mena de conclusió?

ROSSET: Que l'existència a casa nostra d'una massa obrera amorfe que, com vos, també es diu internacionalista, llibertària, anti-política, anti-pàtria i anti tot, potser origina només d'un simple accident editorial.

MOLINA: No us entenc.

ROSSET: Vull dir que si l'editor d'aquells llibrets mal impresos, mal presentats, i mal traduïts, hagués triat una altra rama de la literatura filosòfica-social - el socialisme o el cooperativisme, per exemple - la nostra massa proletària avui combregaria en idees socials, enloc de dissolvents, constructives. Vos també hi devieu anar a Santa Madrona, a comprar aquests llibrets a una pesseta el volum!

MOLINA: Sí, hi anava; no ho negaré. Però també he passat per la universitat!

ROSSET: Però temo que encara us dura la indigestió, com a tants curts de lletra que s'empatxaren amb aquella sociologia melodramàtica i no passaren de la Universitat de Santa Madrona.

MOLINA: Em penso que ens hem sortit del tema.

ROSSET: No. Tot això es resumeix en el següent: que el vostre universalisme, com el de molts d'aquells pobres obrers esmentats, és un internacionalisme negatiu.

MOLINA: No veig que sigui gens constructiu el vostre, d'internacionalisme, a base d'una bohèmia desordenada!

- ROSSET: No sé si és constructiu o no, però una cosa us diré: que si soc un bohemí i un rodamón consumat, no soc un bord, un sense pàtria.
- MOLINA: Ningú us ho diu, això. I us prego que no us sulfureu. Tot el que jo he tractat de celebrar és veure que ací al Casal hi ha, apart de jo mateix, altres catalans alliberats de nacionalismes fanàtics.
- ROSSET: En això no us contradiré. He viscut massa i he conegut massa món per tenir idees estretes en aquest sentit. Però, d'això a negar la pàtria...
- MOLINA: Jo tampoc no la nego, la meva pàtria. Només afirmo que el món és més ample que les fronteres de la nacionalitat. Les nacions no existeixen; ço que compta és l'home.
- ROSSET: Què és l'home sense la terra, la llengua pròpia, la seva cultura peculiar?... Voleu que us digui una cosa, Molina - i permeteu que us sigui franc i objectiu - la diferència entre el vostre internacionalisme i el meu és que jo estimo totes les pàtries i vos no n'estimeu cap.
- MOLINA: No veig que el vostre amor a Catalunya vagi més enllà del porró i de la botifarra amb mongetes!
- ROSSET: Perquè de vegades faig broma amb els versos patriòtics de Rogent o perquè a voltes procuro derivar cap a l'humor alguna discussió massa seriosa, hom té la impressió ací al Casal, que el meu patriotisme és més aviat tebi. Ben lluny d'això: és ardent com el qui més!.. Potser a la meva manera; és veritat. Però si dic que a mi a tot arreu m'és pàtria, ho dic amb ple sentit. A cada país on vaig, instantàniament m'hi sento com si en fos fill. Desfila la bandera, i m'emociono. Escolto l'himne nacional, i em poso de pell de gallina. Perquè creieu que em vaig jugar la vida lluitant en el maquis francès? Perquè vaig allistar-me a l'exèrcit americà volent participar a la derrota final de Hitler?.. I creieu que si vingués el moment de lluitar per Catalunya, em quedaria amb els braços creuats?... Qualsevol dia que em passi pel cap, faig el que acaba de fer l'Otger!
- MOLINA: Què ha fet l'Otger?
- ROSSET: (a Francesc) Diga-li, a En Molina, què es fa quan de veritat s'estima la pàtria.
- FRANCESC: (a Molina) L'Otger que, a Catalunya, participa en la lluita patriòtica amb els grups de resistència clandestins.
- MOLINA: Admiro la seva valentia! Li desitjo bona sort... i que no acabi amb quatre bales al cap!
- Entra MARÇAL, acompanyat de PALLARS.
- MARÇAL: Bona nit a tothom.
- FRANCESC: Bona nit, pare.
- MARÇAL: (llegint ~~MMN~~ la tensió en els rostres de ROSSET i de MOLINA) Què hi ha de nou?
- FRANCESC: Res. Estàvem comentant el que es diu de l'Otger, que actua a Catalunya.
- MARÇAL: Sí, ja ho sabem. Avui precisament ha arribat un altre report d'ell. El llegirem demà en junta. (transició) Ah, us presento el company Pallars, que acaba d'arribar de Barcelona.

Presentacions. Els homes donen la mà a Pallars.
Les dones saluden amb una inclinació de cap.

MARÇAL: (a Pallars) (indicant les dones i les noies) Part de la Secció Femenina del Casal.

PALLARS: Un bon floret de dames!

VEUS: Gràcies.

MARÇAL: (indicant la Secretaria) Són aquí dins?

TERESA: Sí, encara estan en junta.

S'obre la porta de la Secretaria. Apareix LLOPART.

LLOPART: (per als de la Secretaria) Ara és ací, el Marçal!

ROGENT, PUJALS i OSTENC surten de la Secretaria.

MARÇAL: (als esmentats) Us presento el company Pallars, que acaba d'arribar de Catalunya.

PUJALS: Ah, interessant!

Presentacions. Una mena de pausa.

OSTENC: (per resoldre la situació un xic incòmoda) Seiem-hi!... Potser el company ens pot contar algunes coses d'allà.

PALLARS: (tot seient) Amb molt gust... El poc que es pot dir de la complexa situació actual!

Seuen tots, excepte FRANCESC que resta dret prop de la lateral i de les noies. PALLARS porta un paquet que, aixecant-se novament, posa damunt de la taula. Torna a seure.

OSTENC: (a Pallars) Com veieu les coses a casa nostra?

PALLARS: (brandant el cap) No massa bé. Potser diria millor, no gens clares. La vida catalana - ben entés, en l'aspecte nacional - es troba en un estat com de paràlisi.

OSTENC: Voleu dir postració, abatiment?

PALLARS: No se sap bé. Es com un llac estagnant. La superfície sembla morta, o al menys soporífera, però qui sap si al fons hi ha corrents vives i forces latents entre aigües clares.

LLOPART: Quina és la vostra impressió?

PALLARS: Pel que alguns assegurin, jo diria que aquesta vitalitat latent existeix. Però el meu cas em posa en una situació difícil per jutjar, sobre tot per manca d'informació i de contactes. Jo tinc ara prop de 40 anys i, quan la guerra, en tenia 15 apenes. Perteneixo al que en podríem dir la generació perduda: massa jove per estar relacionat amb el catalanisme d'avant-guerra, i massa gran per pertèixer als nuclis de les noves promocions.

OSTENC: Creieu que la campanya desnacionalitzadora de l'enemic ha fet estralls permanents?

PALLARS: Diria que no. Ara sembla que es comença a veure que els estropells de l'investida

- ROGENT: Fet i fet, els catalans som ja un producte de la mescolança de tots els pobles que han utilitzat la nostra terra com un pont o com terreny conquistat, des dels grecs, als cartaginesos i als romans. Potser no ens farà cap mal una mica de sang murciana i andalusa... per no dir castellana!
- OSTENC: Qui sap si aquests convertits cooperaran a la lluita per les nostres llibertats amb una virior de la mateixa categoria de la de l'enemic, amb menys renúncies i inhibicions, i sense el "seny" sovint obstaculitzador dels propiament catalans!
- PALLARS: (continuant) On l'embestida enemiga ha fet més forat, és en el camp econòmic. El pla, com sabeu, es desplaçar la indústria catalana a terres d'Espanya. Avui, per necessitat, totes les empreses de Catalunya han de tenir sucursal, si no la central, a Madrid.
- OSTENC: Aquesta batalla no em preocupa: és entre els aprofitadors del règim - mentre duri - i els nostres industrials i comerciants professionals. El Senyor Esteve, a la llarga, trobarà la manera de fer la traveta a aquests nous rics, enxufats polítics i generals transformats en flamants financers. Ja heu vist que es comencen a guanyar algunes batalles: s'ha tornat a posar en peu la Banca Catalana. Tant de bo en el camp polític la batalla es plantejés en els mateixos termes! Amb la mitjacana i els fusos del teler a la mà, el català és invencible!
- LLOPART: Però, entre tant, el règim fa de Madrid una capital que aviat esclipsarà Barcelona!
- OSTENC: Madrid sempre ha constituït una ~~opa~~ creació artificial. Com més pugi, de més amunt caurà! Quan s'acabi la sarabanda del "movimiento nacional" i les coses tornin a situar-se al seu degut lloc, Madrid esdevindrà altra vegada una ciutat sense vida pròpia, un paràsit fent la viu viu. Quedarà reduïda al seu negoci d'exportació de funcionaris... fins que se li acabi.
- PUJALS: Moltes fàbriques, però, ja restaran en territori espanyol!
- OSTENC: Les catalanes tornaran totes a Catalunya!
- PALLARS: Ja hi ha precedents. Van tractar d'establir una fàbrica, em sembla de claus, no s'acabà a quin lloc d'Espanya, i als pocs mesos van haver de plegar-la per manca de ~~manera~~ tècnics i d'obrers capacitats.
- LLOPART: Amic Pallars, teniu alguna informació respecte els grups patriòtics organitzats en la clandestinitat?
- PALLARS: Detalls concrets, no. Es diu que aquests grups existeixen i, sense cap mena de dubte, les protestes populars, els fulls clandestins, els boicots i altres manifestacions de resistència són promogudes per aquests elements.
- MARÇAL: Té consciència el poble que aquests elements s'inspiren en ideals catalanistes?
- PALLARS: Qui sap. El que sí és ben sabut és que hi ha un fort nucli de joves intel·lectuals, estudiants universitaris, decidits a ésser els hereus continuadors de la nostra lluita nacional.
- LLOPART: Molt encoratjador!
- PALLARS: Això sí, aquests joves, segons ells mateixos declaren, abans de recollir aquesta herència han adoptat una actitud revisionista tan de les nostres reivindicacions com de la política ~~marxista~~ emprada en el passat. Tracten d'interpretar

la història i les seves conseqüències actuals, sense il·lusionismes i des d'un pla brutalment realista.

- ROGENT: Es curiós! Són gairebé literalment, els mateixos conceptes emprats per l'Otger. Serà intuïció?
- OSTENC: Més aviat qüestió d'edat. Cada època, cada generació, pensa de la pròpia manera. L'Otger ja no és com nosaltres, sinó com el jovent que puja. L'Otger...
- MARÇAL: Oh... perdona que t'interrompeixi, Ostenc. Parlant de l'Otger, avui s'ha rebut un altre report d'ell. Ací el tinc. El llegirem en junta, si no avui, demà a la nit. (a Pallars, a ^{manera} ~~manera~~ d'explicació) Otger és un dels nostres joves que ha decidit anar a actuar a Catalunya. ~~Trobava~~ Trobava que ací, a l'exili, no era possible fer res profitós per la causa.
- PALLARS: Es l'opinió que allà es té de la posició dels desterrats. No es creu que des de l'exili estant es pugui aportar gran cosa al moviment... i menys dirigir-lo. Es lamenten i tot que a fora existeixi algú entestat encara en institucions caducades, amb il·lusions de tornar a ocupar els llocs dirigents a Catalunya. Diuen que els desterrats semblen haver oblidat ço més elemental: que el catalanisme és un moviment nacional, no una qüestió de partit.
- MARÇAL: Sí, la divisió entre els catalans de l'exili és una vergonya!
- PALLARS: La sola actuació no sols convenient sinó indispensable, a fora, és una gestió persistent prop dels organismes internacionals. I ni aquesta no es fa... almenys des de dalt de tot, amb l'autoritat d'un organisme que pogués parlar en nom de tots els catalans, els de dins i els de fora.
- MOLINA: S'hi creu allà, en les possibilitats d'una apel·lació a les Naciones Unides, per exemple?
- PALLARS: S'hi creu i no s'hi creu...
- MARÇAL: Es un tràmit improcedent. Des d'aquest mateix Casal es feu un intent, l'any 1945, en inaugurar-se les Naciones Unides, però la nostra Apel·lació - ben documentada i recolzada per totes les colònies catalanes d'Amèrica - restà al Secretariat sense possibilitat de tràmit.
- MOLINA: Es que estava mal enfocada. L'error de Catalunya és que sempre actua des d'un individualisme esquifit. El mal ja ve de lluny. Catalunya encara no ha comprès quina hauria d'ésser la seva política envers Espanya. Si Catalunya, per la seva laboriositat i energia, pel seu afany de civilització i de progrés, pot justament considerar-se superior a l'hegemonia del centre peninsular, la seva missió és fer-se valdre, primer a dins i després a fora, aquesta positiva superioritat. En altres paraules: Catalunya hauria de decidir-se, si no a apoderar-se'n, a regir els destins d'Espanya, actuant si no de mestressa, de capdavantera, i jugant el primer rol. No hauria de resignar-se a que el seu territori s'anomeni la Catalunya espanyola: hauria d'aspirar a que el reste de la península pogués virtualment anomenar-se l'Espanya catalana. Es a dir, tergiversar les coses. En poques paraules: fer de Castella una colònia catalana! Catalunya, amb els altres pobles perifèrics, és un dels braços actius, enfront de Madrid i de Castella, que es el ventre d'Espanya. La solució, per tant, del problema peninsular està en que Catalunya no es limití únicament a esser-ne el braç actiu, sinó també el cervell. Aleshores, en nom de tots els pobles del conjunt peninsular, tindria una veu que ara no té.
- OSTENC: Això és un retorn al passat. Ja ha passat l'hora per aquesta mena de solucions. Com vos mateix dieu, amic Molina, el mal ja està fet. Tan errat és no haver fet el

que dieu, quan n'era l'hora, com la persistent il·lusió de certs catalans en creure que els castellans són capaços de comprendre l'ideal d'una confederació de pobles lliures d'Iberia. Enlloc de tornar a proposar solucions germanívoles amb malaguanyada generositat, ara l'únic camí de Catalunya és que primer es proclamí independent i, després, aquell que la vulgui imitar que l'imiti i faci la proposició de poble lliure a poble lliure. Però, passen!.. Ara, mentre no ens desempalleguem de l'odiós règim actual, la veu de Catalunya en l'esfera internacional no pot fer-se oir si no és a través de fets violents que anul·lin tots els legalismes i que obliguin el món a acceptar el fet acomplit. I això, ara per ara, no sembla gens factible.

PALLARS: L'única esperança exterior és la remota possibilitat de formació de la Federació d'Europa. Aquests joves de què us parlava hi tenen una certa fe.

MOLINA: No veig com Catalunya pugui confiar en formar part d'una tal Federació. Una nació tan petita...

LLOPART: (interrompent, ardorós) Què vols dir, petita? Quantes nacions independents no hi ha amb una població inferior al nombre de catalans! Conteu-les: Albània, Bolívia, Costa Rica, Cuba, Dinamarca, República Dominicana, Ecuador, El Salvador, Estònia, Finlàndia, Guatemala, Haití, Hondures, Irak, Irlanda, Islandia, Liberia, Lituània, Letònia, Noruega, Panamà, Paraguai, Uruguai, Venezuela, Xile, etc. Avui, en parlar de Catalunya, ja s'implica tots els Països Catalans...

ROGENT: ...i si prenem el grup ^{ètnic} ~~castellà~~ - d'identica civilització i cultura - que formem amb les terres d'Occitània, constituïm una entitat humana, ~~MMMM~~ al cor mateix d'Europa, molt més nombrosa que el grup castellà!

MOLINA: Això ja cau dintre l'esfera del somni!

LLOPART: Vas errat de comptes, Molina. Tu sempre recrimines el catalanisme atribuint-li estretor de mires. Aquestes perspectives de l'ideal català són molt més amples que el teu mal entés internacionalisme.

MOLINA: Ço que vosaltres en dieu el meu internacionalisme és molt més realista i actual que ~~MMMMMM~~ aquest retorn a les solucions de l'Edat Mitja. Ja no estem en els temps dels trobadors per somniar amb l'imperi d'Occitània. Avui els imperis ja s'han acabat.

ROGENT: Sí... Els imperis a l'espanyola - com el que el règim actual havia volgut resuscitar - han passat a la història. Però hi ha unes entitats d'afinitat cultural, idiomàtica, i ètnica, vives avui encara i ressurgents en aquests moments, que poden ser la base del nou redreçament d'Europa. La UNESCO mateix, ho reconeix. I la proposada Federació, o Estats Units d'Europa, té fundades esperances en aquest nou concepte ètnico-cultural d'articulació internacional.

MOLINA: La Federació d'Europa no pot baser-se en un mosaic de petits grups ètnics. Es formarà a base d'Estats reconeguts.

ROGENT: Però no, incloent-hi Estats la composició dels quals sigui precària i discutible. Si no pot haver-hi pau a Espanya mentre no es resolgui satisfactòriament el problema de les diverses nacionalitats peninsulars, tampoc no és factible una Federació Europea amb Estats invertebrats i amb lluites interiors! Els Estats Units d'Europa..

OSTENC: (interrompent) Perdona, Rogent. Em penso que tractes d'anar a cercar la solució del nostre problema, un xic massa lluny i per via indirecta! Si hem d'esperar ser lliures fins que aquest gran superestat europeu quedi constituït, en tenim per

estona. Primer cal ésser independents, després vindrà el que vingui. Avui, precisament, qui ho havia de dir!, la tendència torna a ésser vers l'individualisme nacional. Tornem a Prat de la Riba: un estat per cada nació!

MOLINA: (sarcàstic) Sí, amb els catastròfics resultats del Congo!

ROGENT: (sulfurat) Vols comparar Catalunya amb els pobles incivilitzats o sense cap preparació política?

MOLINA: No, però...

ROGENT: (més exaltat) Si hi ha algú incivilitzat en aquesta palestra entre Catalunya i Espanya, no som nosaltres els catalans, sinó el nostre adversari!

MARÇAL: (tractant de posar ordre) Calma, senyors! Calma!

ROGENT: (continuant) Els incivilitzats són a Madrid, a Castella, a Espanya!...

MARÇAL: Ordre, si us plau!

ROGENT: Però no els valdrà! La raó i la justícia estan de la nostra banda!... Espanya! Espanya!... Catalunya és la darrera colònia que li toca perdre... ara que s'ha vist obligada a reconèixer la llibertat fins dels rifenys!

ROGENT resta extenuat. CARMETA i una de les dones tracten d'apaivagar-lo.

MARÇAL: (aprofitant la pausa per posar fi a la discussió: Bé, companys. Em penso que ens hem esgarriat. (mirant el rellotge pulsera) Es molt tard. L'amic Pallars deu tenir ganes de retirar-se. Ens ha portat valuosa informació de Catalunya, però restarà uns dies entre nosaltres i ja vagarà de reprendre altres sentades. En nom ~~març~~ del Casal, company Pallars, us dono la benvinguda i us agraeixo les interessantíssimes noves que ens heu dut.

PALLARS: Ha estat un plaer per mi. Ja tindrem ocasió de parlar més extensament. Realment, avui estic una mica cansat i voldria retirar-me.

MARÇAL: Jo us acompanyaré a l'hotel. (als reunits) Ah!.. Resta una cosa important: el report rebut avui del company Otger des de Catalunya. Però se'ns ha fet ~~NUMEROS~~ tard i crec que serà millor que deixem la seva lectura per a demà. Sé que tots esteu impacients, com jo mateix, per conèixer el què diu - que pot ser importantíssim - però el report és llarg i val la pena que el llegim i comentem amb deteniment. Ara, si em permeteu...

PALLARS: Ah... me n'oblidava! He portat unes plaques de Catalunya. Estic segur que a aquests joves els agradaran.

Abasta el paquet que en arribar deixà damunt de la taula. El dona a Marçal.

MARÇAL: (a Francesc, passant-li el paquet) Te, Francesc. Obriu-lo.

FRANCESC es posa a obrir el paquet. Els joves l'envolten.

FRANCESC: (en veure les plaques) Sardanes!

Alegria general.

CARMETA: (prenent-ne una) Ui! La Santa Espina!

ROSSET: Tarrats, porta la gramola!

PUJALS: Sí, la sardana és encara el que més uneix els catalans!

Els joves van veient i llegint els títols de les altres plaques. TARRATS torna amb la gramola i l'enufa. ROSSET posa la placa. Comença a oir-se la Santa Espina.

A la porta apareix un missatger de la Companyia del Cable. Diu quelcom de la porta estant, però la música no deixa oir ço què diu. TARRATS para la gramola.

MISSATGER: Míster Anthony Marçal?

VEUS: Sí, és aquí. Aquell senyor. (indiquen Marçal)

MISSATGER: (anant cap a Marçal i lliurant-li el missatge) Un telegrama.

MARÇAL signa el rebut i el missatger surt. Marçal obre el telegrama i el llegeix. Expectació.

Tot llegint el cable, Marçal posa cara greu.

LLOPART: Males noves?

MARÇAL: Sí. Una mala nova. Pel que em diu el meu germà de Barcelona, es dedueix que ha passat quelcom greu a l'Otger.

VEUS: A l'Otger? Què li passa?

MARÇAL: El telegrama parla de l'Otger i de la "Torre". Això vol dir que és a la presó Model, que ha caigut en mans de la policia.

OSTENC: (agafant el cable) (llegint-lo en silenci) Sí; no hi ha dubte. Es fàcil d'endevinar

ROGENT: (agafant el telegrama i també llegint-lo) Sí; és ben clar. (a tots) Us vull demanar un favor: desitjaria que la nova no arribés a oïdes de l'Antoneta.

VEUS: Naturalment! Es clar que no.

MARÇAL: Davant d'això, en homenatge a l'Otger, us proposo que llegim el seu report aquesta nit mateix.

VEUS: (d'aprovació)

MARÇAL: Seieu, si us plau.

MARÇAL seu a la cadira presidencial. Tots els socis seuen de cara a la taula. Marçal es treu el report de la butxaca, l'esten damunt de la taula i comença a llegir-lo entre un gran silenci.

MARÇAL: (llegint) "Als companys del Casal Català; Enyorats amics..." "

Amb l'inici de la lectura, ha començat a caure el

A C T E III

La mateixa decoració dels actes anteriors. En aixecar-se el teló es troben en escena ROSSET i TARRATS. Estan al centre de l'escenari, agafats de les mans, en actitud de ballar la sardana (sense música). ROSSET està ensenyant-ne al seu company.

ROSSET: (tot marcant els passos i arrossegant Tarrats) Un, dos, tres... endarrera! Dreta: un, dos, tres... endarrera! Esquerra: un, dos, tres.. (Tarrats s'entrebanca) (aturant-se) Noi, ets una carraca! (s'eixuga la suor del front).

TARRATS: (també eixigant-se la suor) Què vols! Es la primera vegada! Mai no me n'havia vist de tan fresques. T'empnyes a ensenyar-me a ballar sardanes i els professors sovint han de ballar amb la més lletja! (transició) I, escolta, no es balla en rotllana, la sardana?

ROSSET: Sí, quan s'és més de tres. Per aprendre'n és millor així, de costat. Vinga, tornem-hi! (tornen a agafar-se de mans) Va!.. Ah, la sardana comença sempre cap a l'esquerra. Te'n recordaràs?

TARRATS: Sí, home; no soc tan enze! Un, dos, tres, quatre... cap a l'esquerra! Un, dos, tres, quatre... cap a la dreta!

ROSSET: Molt bé. Comencem! (tornen a marcar els passos) Un, dos, tres... Un, dos, tres... (Tarrats sembla ja haver-ho agafat) Molt be! Un, dos, tres... Em penso que ja ho has agafat. (paren de ballar)

TARRATS: (panteixant) Sí, ara és qüestió de pràctica.

ROSSET: Recorda't que aquests són els llargs. Els curts ja te'ls he ensenyat.

TARRATS: Ja me'n recordo. Els curts són més simples. (es posar a marcar-los) Un, dos... Un, dos... Un, dos... (però ho fa amb les mans enlaire)

ROSSET: Ei! Les mans abaixades!

TARRATS: Ah, sí, tens raó! (abaixa les mans) Un, dos. Un, dos. Un, dos. (hi va trobant gust i comença a fer piruetes).

ROSSET: No facis l'animal! La sardana és una cosa molt sèria.

TARRATS resta com un nen a qui acaben de renyar.

ROSSET: Em penso que no et cal cap més explicació. Ara ja saps marcar els passos, que és l'essencial.

TARRATS: I no m'ensenyes de contar-la?

ROSSET: Això ja vindrà. Contar-la i repartir-la és fàcil. Tot consisteix en distribuir el nombre de punts, fent que la sardana sempre comenci i acabi a l'esquerra. Ara ho provarem amb la música.

TARRATS: (content com un infant) Manoi!

Van cap a la gramola. Tarrats s'apressa a agafar les plaques.

ROSSET: Posa'n una.

TARRATS: Quina?

ROSSET: La que vulguis.

TARRATS en tria una. La posa a la gramola.

TARRATS: Aquesta! Em sembla, pel títol, que la conec.

La gramola comença a tocar "Angelina", o "Girona aimada" o altra similar. A les primeres notes, ROSSET posa els braços enlaire i es tapa les orelles.

ROSSET: Para! Para la gramola!

TARRATS ho fa, esverat.

TARRATS: Què passa?

ROSSET: Em revoltan aquestes sardanes que semblen un pasdoble o una dansa oriental! Hi ha qui es diu compositor de sardanes i sembla que hagi nascut a Moreria. (tria una altra placa) Té, posa aquesta: "El cavaller enamorat"... Això és una sardana!

TARRATS posa la placa i la gramola comença a tocar.

ROSSET: (Embadalit amb la música) Quina delícia!..

TARRATS: (impacient) La ballen o què?

ROSSET: Ah, sí. Vine!

S'agafen de les mans i ballen. ROSSET està tan emocionat i es delecta tan que ni té esma de dir res, ni d'adonar-se que TARRATS es veu negre per seguir-lo. Ballen en silenci.

A la porta apareix MOLINA

MOLINA: Què feu?

TARRATS, com avergonyit, es desfà de les mans de ROSSET. Aquest també s'atura i sembla contrariat per l'arribada de Molina.

MOLINA: Continuen, continuen! No estigueu per mi! Jo també n'havia ballat, fa anys.

ROSSET para la gramola.

ROSSET: (a Molina) (com per fer conversació) Què us porta per ací, avui? Que hi ha alguna reunió?

MOLINA: No. He vingut expressament perquè sabia que us trobaria. (seriós) Us vull parlar, ROSSET.

ROSSET: Amb molt gust. Per fer-la petar jo sempre estic a punt. Seiem-hi. (seuen) Us escolto.

MOLINA: (dubtant de com començar) ...L'altre dia em diguereu una cosa que, de moment, em va fer mal...

ROSSET: (dolgut) Home!

- MOLINA: (continuant)... de moment em va fer mal, però, després, m'ha donat molt a pensar.
- ROSSET: No sé a què us referiu, però no fou amb l'ànim d'ofendre-us.
- MOLINA: Ho sé. En l'embalament de la discussió de vegades tots diem coses que, sense saber-ho, fereixen.
- ROSSET: Sí, tots tenim zones sensibles particulars! Què us vaig dir?
- MOLINA: Allò que vos estimeu totes les pàtries i jo "no n'estimo cap". Com us deia, això m'ha fet meditar molt tots aquests dies. I us diré la veritat, aquella nit gairebé no vaig dormir. Només feia que analitzar-me i preguntar-me "Es que potser soc un monstre?".
- ROSSET: (sincer) Home, ho sento!
- MOLINA: No. Al contrari! Us en estic molt agraït. M'heu obert els ulls a moltes coses. M'heu portat a indagar el veritable origen de les meves idees. I ara ho veig clar. Per una colla d'anys he viscut enganyat creient-me l'home més altruïsta i liberal del món. Com m'heu sentit proclamar, em creia que de veritat la meua pàtria era el món. Després de la discussió de l'altre dia, analitzant analitzant he trobat realment que el món no vol dir res.
- ROSSET: Tant com això...
- MOLINA: Deixeu-me explicar. Per exemple, he descobert amb horror que, enlloc d'ésser com vos, que a cada país us sentiu com a casa, resulta que jo no em trobo bé enlloc. A França, dic mal de França; ací dic mal d'aquest país. Quant diferent de vos, que de seguit us identifiqueu, per exemple, amb el maquis francès i, després, amb el mateix entusiasme us enrolàveu sota la bandera d'aquest país que encara ni tansols coneixieu! Ara m'adono que jo soc incapaç de ~~tenir~~ tot altruïsmes. He arribat a la conclusió que soc un simple despitat.
- ROSSET: Què voleu dir?
- MOLINA: Veïreu. Jo no vaig néixer a Catalunya. Soc fill d'unes terres que no tenen suc ni bruc. Soc mig castellà i mig aragonès; d'una contrada que no crec ni que Déu hi hagi passat mai. De petit vaig fugir de casa i, fent de safraner per aquells ~~camins~~ camins de malamort, finalment vaig arribar a Catalunya i a Barcelona. De moment, em va semblar trobar-me al cel. Tothom va ser amable i generós amb mi. Vaig començar a treballar de seguit. I per primera vegada a la vida, vaig saber què era menjar calent a cada àpat. Estava tan reconegut a Catalunya, que anava pel carrer i m'havia de contenir per no precipitar-me a besar la mà de cada català que passava. Però, una vegada amb el ventre fora de perill, sembla que el cranc del despit em començà a corroir com un àcid. Al fons jo portava l'odi i el ressentiment contra la meua terra natal, allò que rutinàriament hom en diu la pròpia pàtria. Si allò era la meua pàtria, té! (fa com qui escup) Vaig esforçar-me a veure en Catalunya la meua pàtria de veritat. Ai, però, el que a dins porta només odi i despit està incapacitat per estimar! Quan un detesta la seva pròpia terra, sense saber-ho les odia totes. Aviat em va semblar que els catalans s'ufanaven massa del benestar material en què vivien, i la seva manifesta estimació de llur país em va semblar gairebé cosa obscena. La veritat era que al meu cor empedreït havia nascut l'enveja... l'enveja de no poder estimar la meua pàtria com els catalans estimaven la seva petita, però magnànima, nació! Per aquell temps, vaig ingressar en el que vos molt bé heu motejat Universitat de Santa

Madrona, Els llibres mal digerits d'Eliseu Reclús i altres autors àcrates, que a França eren llibertaris però primer que res francesos, s'encarregaren de la resta. Des d'Aleshores he militat en els estols dels apàtrides, format pel rebuig de totes les nacions, de les quals fugen o detesten, sovint per motius inconfessables.

ROSSET: No digueu tant mal dels vostres companys d'idees!

MOLINA: Que més puc fer? De l'altre dia ençà, he tractat d'anar per les lògies, cèl.lules i agrupacions que abans freqüentava, i tot allò que abans era balsam per les meves orelles i per al meu esperit, ~~m'ha~~ m'ha sonat com pura demagògia, buidor i hipocresia!

ROSSET: Aleshores, potser no m'ha de saber greu d'haver-vos ferit tan a fons... si la reacció que us ha produït és saludable.

MOLINA: Saludable?... I tant! Alguna mà providencial ha fet que no deixés mai de passar de tant en tant pel Casal Català, tot i que sovint somreia suficient davant les ingènues teories que ací s'exposaven. Que n'era d'obtús! L'Ostenc, en Rogent, el Marçal i tots els altres estan desil.lusionats creient que aquesta és una entitat morta, paralitzada, sense orientació ni eficàcia, impotent per ~~fer~~ fer res positiu per la causa catalana! Estan equivocats! Aquesta labor de proselitisme; de convèncer, respectant totes les idees; de deixar que cada català estimi Catalunya a la seva manera, sense dogmes ni postulats ortodoxes o consignes inflexibles, és la millor obra que es pot realitzar! Es la més fructífera i arreladora. Jo mateix... penseu que hauria arribat mai a veure la cosa catalana tan clara com ara la veig, si els dirigents d'aquest Casal haguessin tractat d'enquadrar-me dintre una disciplina rígida?

ROSSET: No. El mateix puc dir jo.

MOLINA: (continuant) La seva pressió hauria estat contraproduent. En canvi, m'han acollit cordialment, han tolerat les meves idees per desorientades que els poguessin semblar, tal com escau a perfectes liberals. De vegades potser els ha pesat el meu latent desafecte pel catalanisme en general, però m'han considerat sempre un català... i això sense ni preocupar-se si havia nascut a Catalunya o no.

ROSSET: El lloc de naixença no compta, és accidental.

MOLINA: Ho sé. El fet d'ahver viscut entre vosaltres i entre les vostres coses de petit, em dona perfecte dret a considerar-me català. I una cosa us diré: si he vingut avui ací expressament, ha estat per donar-vos les gràcies per haver precipitat en mi aquest retrobament. Puc donar les gràcies a vos i a aquest Casal per haver remogut en el meu cor el caliu d'una vella i sincera estimació. (fa una pausa, guanyat ~~tanmateix~~ per l'emoció)

TARRATS que ha estat amatent esperant que la conversació acabés, per posar una altra sardana a la gramola, creu arribat el moment. Inicia l'acció, però en veure que la conversació repren, fa un petit gest d'enuig i s'emporta la gramola fora d'escena.

MOLINA: (continuant) De l'altre dia ençà, he sentit renàixer en mi aquell agraïment al fons de l'ànima que vaig experimentar pels catalans als primers temps de la meva arribada a Barcelona. A Catalunya vaig trobar ^{un} afecte, diria maternal, que ~~no m'havia negat. Que dolça i amorosa vaig trobar Barcelona!~~ la meva pròpia terra natal m'havia negat. Que dolça i amorosa vaig trobar Barcelona! Ara us ho puc confessar... Les vegades que l'he anyorada!

Fora d'escena, la gramola comença a tocar feblement "L'Emigrant".

(continuant)

MOLINA: (Aquest enyorament per si sol ja em diu que la meva pàtria és Catalunya.

ROSSET: Tot desterrat, per fred que sigui, ve un moment que l'enyorança el venç. Preneu el meu cas... I el del mateix Tarrats! Jo sovint el maltracto perquè - i el pobre no hi té cap culpa! - moltes vegades sembla només un troç de carn batejada. Però, veniu!.. (s'aixeca i MOLINA el segeuix) Estic segur que ara el trobarem amb les llàgrimes als ulls!

Surten. La música de "L'Emigrant" sona més alta. L'escena resta sense ningú. Finalment, cessa la música i l'escena continua per uns instants deserta.

Entren FRANCESC, ALBERT i JORDI.

FRANCESC: (veient el local buit) No hi ha ningú!

JORDI: (indicant la Secretaria) Deuen ser aquí dins. Hi ha llum. (es veu llum per sota la porta)

La porta de la Secretaria s'obre i apareix LLOPART. Porta uns papers a la mà.

ALBERT: Hola, pare!

LLOPART: On heu deixat les noies?

JORDI: Les hi hem donat festa, avui!

FRANCESC: (faceciós) Són elles que els han tret el collar! Fins els xais cal que tinguin un dia lliure per anar a pasturar on els plagui! (rectificant) No! Hem tingut una llarga sentada. He estat tractant d'explicar-los la feina important que xicots com l'Otger poden fer a Catalunya. Per cert, en teniu noves?

LLOPART: No. Aquestes temps darrers ha hagut de ser extremament prudent. Una reincidència l'é fora fatal. L'Ambaixada Americana el pogué traure de la presó i de les mans de la policia invocant que era subdit americà i, usant un truc, declarant que era periodista i, com a tal, potser una mica massa tafaaner.

FRANCESC: Es clar, el van deixar anar. El règim, amb això de les bases militars, ha d'anar amb compte a complaure en tot els americans!

LLOPART: Sí... les bases el van salvar. Encara que potser una segona vegada no li valdria.

FRANCESC: Però continua treballant?

LLOPART: Naturalment!.. Precisament aquest vespre hem estat fent un resum de tots els seus reports. Publicarem un fullet sobre la situació a Catalunya, a base de les seves observacions i rproduint les orientacions que ens dona... naturalment, sense comprometre'l.

FRANCESC: Ho crec molt encertat i convenient.

LLOPART: Per fi, el Casal ha trobat manera de fer una tasca efectiva.

FRANCESC: Aquest fullet pot fer molt per cohesionar l'acció dels catalans desterrats.

LLOPART: Sobre tot en aquests moments. Tenim noves fidedignes que allí hi ha mar de fons. Per altres conductes sabem que la situació és extremament precària, que el règim de fet està tambalejant.

FRANCESC: Potser ho fan dir les ganes, això.

LLOPART: Es diu que hi ha una forta pressió des de la Casa Blanca de Washington.

FRANCESC: Ja comença a ser hora!

LLOPART: Sembla que els americans han posat ja "el movimiento" en el dilema de o bé evolucionar vers procediments més democràtics o morir asfixiat sota l'aplastant penúria econòmica, una vegada li tallessin l'ajut.

FRANCESC: No sé si cap crisi econòmica el pot fer realment tambalejar. Aquest perill ja l'ha superat. I políticament, em temo que el règim està encara molt fort.

LLOPART: No tant com sembla. Hi ha divisió interior. El règim, de fet, s'aguanta pels interessos creats i perquè per als generals i per als significats de cada partit, encara dura la repartidora. Però aquesta és una arma de dos talls. El dia que això s'acabi - i els americans ho poden acabar - tot es pot desplomar com un castell de cartes.

JORDI: Però i l'exèrcit?

LLOPART: Uns altra arma de dos talls, una altra feblesa.

FRANCESC: Feblesa?... Es un contrasentit!

LLOPART: Sí. Sembla una paradoxa, però no ho és. A Espanya, exèrcit vol dir simplement generals; el mateix règim, vol dir generals. N'hi ha prou amb què un matí qualsevol un d'aquest generals, o una lliga de tres o quatre, es llevin més envalentonats que de costum, o simplement de malhumor, i es torni a girar la truita.

ALBERT: Però per continuar la dictadura militar!

FRANCESC: Per arrelar més encara un règim com l'actual!

LLOPART: Intencionalment, sí. Però només unes hores de trasbals general són prou perquè el règim es desintegri i s'obrin vies per al retorn a moltes possibilitats. Actualment, no hi ha res establert. A desgrat de ~~l'aparatositat~~ l'aparatositat i de les proclames grandiloqüents, el "movimiento" no ha arrelat. En el cas del franquisme, des del començament, tots ens hem format idees errònies. Ara es comença a veure. Varem oblidar que tot originava d'uns generals amb la típica mentalitat casernària de sempre. Què en pot sortir d'una mentalitat semblant? Res; el que ara veiem: corrupció, lladronici, misèria moral. Des del principi, fèrem aquests militars massa intel·ligents. Arribarem a creure que podien ésser capeços de crear un règim nou, un nou ordre, encara que fos portat a la punta de l'espasa! Ni la guerra civil mateix - això que és plenament del seu ram - no crearen ells. La guerra civil estava plantejada entre els partits polítics de dreta i d'esquerra, sense que cap dels dos bàndols es decidís a presentar batalla. Fou aleshores que els generals sortiren, com un tercer en discòrdia, per salvar Espanya. Una vegada amos del poder i de les fonts d'ingresos del país, la dictadura dels generals ha tingut tan a ratlla les dretes com les esquerres. Falangistes monàrquics, carlistes, i retrògrads de tota mena han tractat successivament

d'informar i de privar dintre el règim, però han hagut d'acontentar-se amb promeses buides i a viure dels rosegons que cauen de la taula dels generals. La dictadura pretoriana analfabeta, per contrapartida, ha arreplegat quatre idees atrotinades d'entre els postulats de la reacció i del'agònic feixisme europeu, i ha muntat la façada aparatosa però buida de contingut del "Movimiento Nacional", amb infules tan anacròniques com si tornessin als temps de les ~~MMM~~ Croades o de les campanyes saltejadores del Cid. Avui, l'ampulosa façada és tan minsa que ja deixa veure ço que hi ha al darrera, és a dir: res! Què en resta de la tan proclamada ~~MMMMMMMM~~ reconquesta de l' "Imperio"? Què en resta de la flamant "Hispanidad"?.. Pregunteu-ho als amics de les Repúbliques Sudamericanes!.. I aquest és el terrible règim, l'estructura "política" que alguns qualifiquen de "forta" que, per miracle, encara s'aguanta a Espanya!... (transició) Això sí, hi ha una cosa d'una solidesa gairebé indestructible que és capaç de sostenir el règim espanyol més precari i més absurd: és l'odi dels espanyols envers Catalunya, i en dir espanyols - salvant rares i honorables excepcions - podeu incloure-hi tan les dretes com les esquerres, des dels requetès ~~MMMMMMMMMMMMMMMM~~ i els falangistes ~~MMMM~~ als republicans i als anomenats liberals. Amb això vull dir - i no us censaré més - que el problema de Catalunya resta igualment en peu tan amb república com ab monarquia, tan amb el "caudillo" com sense ell!... Però, per a tot, un dia, arriba l'acabament!

FRANCESC: Aleshores l'Otger va ben encaminat.

LLOPART: Jo així ho crec.

De la Secretaria surten OSTENC, MARÇAL i PALLARS.

MARÇAL: Hola, nois!

OSTENC: (a Llopart) Ja els has dit el del fullet?

FRANCESC: Sí. Es una gran pensada.

PALLARS: Perquè no llegir-lo a aquests joves? Veurem com reaccionen.

OSTENC: Bona idea.

MARÇAL: Excel.lent! Veniu a la Secretaria; 'us el llegirem.

FRANCESC, ALBERT, JORDI, PALLARS, MARÇAL,
i LLOPART es fiquen a la Secretaria.
OSTENC resta en escena.
Entren PUJALS, TERESA i MERCE.

PUJALS: Bona nit.

OSTENC: Hola, Pujals. Bona nit, Teresa i Merceneta.

PUJALS: Ja heu acabat de redactar el fullet?

OSTENC: Sí; encara trec fum pel cap. Però és formidable.

Entra ROGENT.

ROGENT: Què és formidable?

OSTENC: El resum dels reports de l'Otger.

ROGENT: Ah! (resta pensatiu)

PUJALS: (a Rogent) En teniu alguna nova?

- ROGENT: No. I estic preocupat per l'Antonieta. Fa temps que no en sap res i està nerviosíssima. S'imagina sempre el pitjor, sobre tot pel que aquests dies transpira en la premsa, que la cosa allà pot desintegrar-se d'un moment a l'altre.
- TERESA: Però encara que hi hagués un daltabaix, no crec que això representés un perill personal per l'Otger.
- ROGENT: Depen del grau en què hi estigui compromés i de com estigui ficat entre els grups d'acció directa.
- OSTENC: Sense ser ~~minim~~ vident, conequent com concixem l'Otger, us puc assegurar des d'ara que hi està ficat fins al coll.. i no com un de tants. Si no hi figura com a capitost, no se'n deu faltar gaire. Fixeu-vos només com, en aquests darrers ~~mesos~~ mesos, han ocorregut sabotatges i atemptats, abans cosa rara en l'actuació catalanista. Per poc que un sàpiga de llegir, en aquest actes d'acció directa hom pot veure-hi la signatura d'algú entés en explosius, algú que probablement ~~MMMM~~ n'ha fet l'aprenentatge a Corea.
- ROGENT: Però això estaria en contradicció amb el que l'Otger exposa en els reports. Ell no propugna la violència; no creu factible un alçament.
- OSTENC: Ell no diu ben bé que no sigui factible. Afirma que ho creu que arribi a ser necessària una acció armada.
- ROGENT: Aleshores, aquesta agitació revolucionària i aquesta actes de violència, a què venen?
- OSTENC: Es una acció secundària, preparatòria. Es després dels reports.
veureu
- ROGENT: Ho/~~MMMMM~~ si els analitzem. Seiem-hi. Intentem-ho. Es pot fer amb una certa brevetat.
- Tots seuen.
- OSTENC: En síntesi, tota la informació i orientació exposada per l'Otger, podria resumir-se a grans trets, en els cinc punts següents: 1) estudi de l'adversari, 2) estudi dels catalans, 3) experiència històrica, 4) actitud a adoptar, i 5) perspectiva. Anem al primer punt: l'Otger diu molt bé que, tan com l'estudi del català en el pla de lluita, és interessant l'estudi, la dissecció, diríem, de l'adversari. Retreu que la primera i més antiga regla de l'estratègia és "conèixer l'enemic". Es el que tracta de fer en un nombre de pàgines d'una penetració psicològica extraordinària. Una de les definicions més concretes que anota és que sempre cal partir de la base que el castellà genèric és un home trist, amargat, obsés, dogmàtic, místic - místic davant de Déu, davant la pàtria, davant la propietat, davant la seva individualitat i la seva existència. I en dir místic, Otger implica que el castellà no accepta lògica ni raonament de cap mena; que Déu, la pàtria, els bens propis i la pròpia persona existeixen i són, sense que hi càpigui discussió. Cada castellà és únic i absolut: per a Santa Teresa o per a Sant Joan de la Creu, per exemple, Déu era de la seva propietat exclusiva. Els reis espanyols tenien també la mateixa noció respecte a qualsevol territori on, per la més fortuïta circumstància, podessin arribar-hi a encastar el nom d'Espanya. ~~MMMM~~
Per això consideren Catalunya com terreny propi, com una colònia, amb perfecte dret a explotar-ne els indígenes, massa plebeus per comprendre l'olímpic desprecí que la gent noble sent pel treball. Aquest afany de domini dels castellans els pervé d'un deliri i d'una consciència de superioritat, de resultes d'haver ~~MM~~ per centúries cregut - respecte als musulmans invasors de la península - que

el castellà era el poble escollit. Keeixiren a expulsar els musulmans. Després tragueren la rifa de la descoberta d'Amèrica, i malavesats en aquells temps en què qualsevol hidalgo envalentonat, en posar el peu en terra estrangera, podia possessionar-se'n en nom propi i del seu rei, els castellans des d'aleshores estan plenament convençuts del seu dret inalienable a la unilateralitat. En les relacions amb altri, cada castellà creu que per un dret diví indiscutible, li és perfectament permès proposar pactes i contractes amb totes les clàusules a favor seu. Ell té tots els drets i els altres no en tenen cap. I no tracteu de guanyar-los amb generositat! Donen com un valor entés que els altres ~~de~~ estan obligats i, per tant, han de cedir i sotmetre's, i encara junyir-se a treballar per ells. Ho porten a la massa de la sang. Durant l'Edat Mitjana, els Estats catalano-aragonesos van tractar de posar fi a les lluites i guerres constants amb Castella. Van fer-ho tot per establir relacions amistoses. Amistosament van ésser fixats els límits de les conquestes en terres sarraïnes, i Catalunya va ajudar més d'una vegada els castellans en les lluites contra els musulmans. Ramon Berenguer IV contribuï eficaçment amb la seva flota, a la primera conquesta d'Almeria. Alfons I de Catalunya va ajudar a Alfons VIII de Castella a conquerir Cuenca, l'any 1177. Pere el Catòlic va contribuir a la victòria de les Navas de Tolosa. Jaume I va conquerir Múrcia i va traspasar-la a Alfons X. En canvi, Castella no va ajudar mai Catalunya i Aragó en llur obra de reconquesta. Ben al contrari: més aviat posà entrebancs i fomentà revoltes sarraïnes. El castellà no dona, només pren.

ROGENT: Tenia un adversari de mal pelar!

OSTENC: Així i tot, Otger afirma que hi ha tres maneres de tractar i de vèncer el castellà. Fins ara, només se n'han experimentat dues: la passivitat absoluta, i la guerra a mort. La darrera d'aquestes dues l'han practicat el britànics, qui amb la calma d'un lleó en repòs, esperaren la Gran Armada per destruir-la d'una urpada. El primer procediment esmentat el practicaren els indis del continent americà. Els ~~indians~~ Conquistadors arribaren a Amèrica amb l'arrogància i les ínfulas del castellà en plena eufòria. Els indis, decidiren no deixar-se impressionat. Toleraren que els vexessin i el assassinessin. Però, quan el castellà, amb la famosa "caballerositat" de què fa gala, oferí als indígenes americans la faramalla de la bandera i la creu, i d'un idioma gloriós que ressonaria de cap a cap d'Amèrica, els indis, prenent-ho com estris de guardarroba de teatre, amb glaçadora ~~indiferència~~ indiferència contestaren: deixeu-ho aquí. I no s'ho miraren mai més. Espanya encara no s'ha refet d'aquest inconcebible menyspreu. Els indis sabien que havien derrotat l'invasor i no s'equivocaven. L'únic inconvenient d'aquesta manera de derrotar el castellà, però, és que la victòria no es confirma fins que han transcorregut anys i anys; tants anys que, en el cas dels indis, ja no pogueren gaudir del triomf perquè ja gairebé ni existien. Aquesta actitud fatalística dels indis és molt semblant a la d'un bon nombre de catalans que, amb una fe incommovible vaga, afirmen: nosaltres potser no veurem la llibertat de Catalunya, però els nostres fills la veuran. ~~Indiferència~~ També és similar a l'actitud d'un altre sector de catalans que actuen, no com separatistes, sinó com separats. Teòricament, la tàctica és d'una ~~eficàcia~~ eficàcia absoluta. Però, per aquest camí, quan la independència de Catalunya arribaria, els catalans ja hauriem desaparegut.

ROGENT: Molt ben vist.

OSTENC: (continuant) I ara, anem a la tercera manera de vèncer el castellà. El company Otger invoca l'axioma que per barallar-se cal que siguin dos els que es barallen; o en altres paraules, cares al nostre adversari: davant del toro no hi ha altra alternativa sinó torear. El castellà, batasser i busca-raons de mena, expe-

rimenta una fruïció gairebé incontenible quan ~~mm~~ es troba amb un contrincant tan aguerrit i valent com ell. Ni per un moment se li acut, ni li interessa, pensar que aquell adversari a la seva altura pot derrotar-lo. Aleshores ~~è~~ esdevé quelcom extraordinari: el castellà es planteja; com puc barallar-me amb un contrincant d'una hombria tal? I, ~~mimimim~~ altiu cavaller, enlloc de fer-s'hi a cops d'espasa, li ofereix la mà, i els dos ex-enemics esdevenen sobtadament els més amics del món. L'exemple ~~m~~ el tenim en l'actitud d'Espanya envers les "naciones hermanas" d'Amèrica, que li plantaren cara i lluitaren per llur independència amb les armes a la mà. Ara són tots germans pel fet d'haver resistit. Ai, però, si el contrincant s'acoquina davant la seva arrogància i els seus mostatxos estarrufats! Aleshores, el castellà li dóna el tracte d'un gos. Per això, "los catalanes ladran"; per això l'únic català que els castellans - els militars particularment o han respectat i admirat és Francesc Macià, que els plantava cara i deia clarament el que volia. Ja veureu els castellans l'endemà de la independència de Catalunya! Per a ells esdevindrem "hermanos queridos" i amb orgull diran que Espanya es l'antiga "madre patria" de la nostra "valerosa nación".

ROGENT: Una vegada lliures, que diguin ço que els plagui!

OSTENC: (continuant) Ara bé. Anem al segon punt. Com se situa el català davant de l'adversari? L'Otger observa molt justament que el català, tot i ésser poc barallador, no és covard. Té un sentit molt arrelat de la dignitat, és profundament humà, molt clar de seny, i sempre entén que qualsevol conflicte pot arranjar-se sense que arribi la sang al riu. Però aquestes virtuts, emprades davant del castellà, sempre encès d'una indignació sagrada i d'una gallardia quitxotesca, resulten més detestables que la major covardia. Sulfuren el castellà com la més indigna ofensa. Per aquesta raó, davant d'aquest català compaginador, el castellà llença l'espasa i s'hi fa a petades o amb el punyal del més vil malfactor. Per acabar-ho d'adobar, el català, estoic i seré, s'hi encara amb un somriure ple de peró i li diu: "Escolta, germà...". Germà?... Germà?... El castellà ~~MM~~ no enten aquest llenguatge! No tolera ningú amb aire protector! D'home a home - momentàniament - us ho donarà, o prometrà, tot. Però que ningú no se li acosti en un pla de voler oferir-li consells, mal sigui per salvar-li la vida! D'ací, que l'home que més han detestat els castellans ha ~~M~~ estat Francesc Cambó i la seva "insultant" proposta de l'Espanya Gran.

ROGENT: Així no hi ha altra solució que barallar-se i declarar-los la guerra!

OSTENC: L'Otger formula també aquesta hipòtesi. Però ell mateix la contesta. Declarar la guerra, diu, és impossible; primer, perquè els catalans no estem per guerres i, segonament, perquè encara que volguessim no tenim estris bèl·lics ni estem preparats. Ara bé. És possible barallar-se! I Otger fa una observació molt atinada: ço que constitueix una baralla, i sobre tot guanyar-la, no són sempre els cops aventats. En tota contesa ço que més compta és l'actitud, el to de veu - per això molt sovint guanya el qui més crida. Per tant, l'actitud del català davant del castellà, segons l'Otger, ha d'ésser, no arronsar les espatlles i girar-li l'esquena, sinó acarar-se-li i disputar-li el terreny. Fins ara, el qui ha cridat més ha estat sempre el castellà. El català s'ha limitat a demanar calma i a tapar-se les orelles, mentre l'adversari ha continuat cridant i embaland-se més cada vegada. Molts polítics catalans han anat a Madrid fent concessions i vessant altruisme i condescendència. Error ~~mimimim~~ fatal! Per això han arribat tot just a ministres de Marina o a ministres sense cartera. Però, heu vist mai - si descontem l'impulsiu General Prim - els catalans arribar a Presidents del Consell de Ministres? No! I tot, perquè ja ni s'hi aspira, ni es creu que valgui la pena de lluitar per arribar-hi. Per aquesta raó, Otger afirma que àdhuc en el pla d'una política basada en el desig d'entesa,

el català no ha d'abandonar mai l'actitud del qui està disposat a barallar-se per defensar allò que és seu.

ROGENT: Creu l'Otger que, així, els castellans afluixarien?

OSTENC: Cita precedents. Quan els castellans volen - diu - són uns magnífics llegoters. Poden parlar amb la veu més melosa del món. Demés, de cara als catalans, sem'len saber la paraula màgica. Quan ens necessiten ~~perquè~~ perquè els traiem les castanyes del foc - com amb el Pacte de Sant Sebastià, com amb les guerres napoleòniques, com en la mal anomenada guerra civil del '36 - venen amb la cançoneta dels "catalanes laboriosos y valientes"... Moments així són els més perillosos. En casos semblants, afirma l'Otger, cal que siguem totalment sords a les falagueries dels castellans. Otger ho resumeix en una frase gràfica. Els catalans, diu, davant aquestes propostes amistoses dels polítics espanyols - republicans, monàrquics o com es diguin - hem d'adoptar l'actitud dels bous andorrans, que no llauren si no els parlen en català!

ROGENT: Hi ha un bon nombre de catalans que insisteixen en que cal establir contactes i pactar amb els republicans espanyols.

OSTENC: Els tals compatriotes van totalment errats. Dels espanyols - siguin del grup que siguin - només en podem esperar l'engany. No oblidem llur mentalitat unilateral, autoritària, despòtica, feudal, absolutista, centralista! Ni quan ens necessiten se'ns apropen en un pla d'igualtat. Del contrari, abans de parlar, com a cosa prèvia, ens reconeixarien com a nació independent. Però ben lluny d'això, fixeu-vos només com, ni en casos així, a cap espanyol se li ha acudit mai adreçar-se a nosaltres en català; ja donen per descomptat que hem de rebaixar-nos a parlar el seu idioma, ço que representa iniciar les negociacions en un pla d'inferioritat.

ROGENT: S'argüeix que aquests elements republicans espanyols estan tan interessats com nosaltres a enderrocar Franco.

OSTENC: Sí, ho estan; però per altres raons! Per als espanyols Franco representa una cosa totalment distinta que per als catalans. Sota Franco i sota la dictadura més tirànica ells poden seguir essent tan espanyols com abans, poden seguir parlant la seva llengua, els seus fills segeuxen essent educats en la parla materna, la seva vida cultural pot anar fent el mateix camí... en poques paraules: que per als espanyols les coses continuen si fa o no fa igual, amb la sola diferència que els que monopolitzen el poder són els del partit contrari. Amb Franco, els catalans ho hem perdut tot; els espanyols - una part d'ells - només l'instrument per a dominar els altres! Els elements al·ludits estan interessats en destruir el règim actual, però no perquè sorgeixi una era de llibertat per als altres pobles no castellans. Es diguin monàrquics, republicans, socialistes o com vulguin, aquests espanyols no es podran resignar mai a perdre Catalunya, que consideren la darrera colònia d'Espanya. Col·laborar amb ells és tornar a caure en ~~el~~ el nostre error tradicional d'arreglar-nos en un dels dos bàndols quan els espanyols es barallen entre ells. Massa car ens costà la guerra de Successió espanyola del 1714, massa sang inútil vessàrem en les estúpides guerres carlines, massa col·laboràrem a la darrera guerra civil del '36!

ROGENT: Però el nostre problema immediat no estriba en l'expulsió de Franco?

OSTENC: Momentàniament, sí. Però, si per substituir Franco, col·laborem a la restauració d'un monarquia o a la implantació d'un altre règim igualment anti-català, què hi guanyem?

- ROGENT: Aleshores, quina solució hi veu l'Otger ~~MMMM~~ per a sortir de l'empantanament actual?
- OSTENC: Diu que la desintegració del règim és fatal. Encara més. La creu més propera del que sembla. Parla fins i tot de quelcom imminent.
- ROGENT: Un saltabaix creat pels nostres grups ~~MMMMMM~~ d'acció, junt amb l'element obrer?
- OSTENC: No, directament. Ja heu vist que Otger mateix considera l'acció directa secundària... Però aquesta és una gran ajuda per fomentar l'estat d'inseguretat. Un mínim incident aleshores, pot crear l'avinentesa propícia.
- ROGENT: I espera l'Otger que Catalunya reaccioní amb plena consciència quan aquesta avinentesa es presenti?
- OSTENC: Ell és optimista. Fa una observació significativa. Després de la desfeta del 1714 calgué que passessin 150 anys perquè Catalunya tornés a tenir consciència de la seva personalitat. De la desfeta molt més absoluta i total del 1939, han passat apenes 25 anys, i Catalunya s'ha redreçat ja i torna a estar en peu amb una consciència nacional definida com mai.
- ROGENT: Però les baralles internes entre les forces de la dictadura, creus que seran suficients per que es produeixi la desintegració del règim?
- OSTENC: Hi ha un altre factor que mai abans no havia existit. L'Otger diu una cosa que em sembla d'una importància capital. A totes les dificultats, polítiques i majorment econòmiques del règim, cal afegir-hi el factor nordamericà. Otger afirma haver oït personalment, de boca d'una personalitat nordamericana, quelcom que pot pesar en la balança. L'esmentada personalitat deia que a Washington es té la plena seguretat que, pel fet d'haver negociat personalment amb Franco, l'amistat entre els Estats Units i el poble espanyol està greument i definitivament compromesa, d'una manera irreparable. Afegíx l'Otger, que la mencionada personalitat, en retornar als Estats Units i en ésser interrogada pel ~~El~~ propi President respecte a la situació espanyola, va contestar textualment: La total desintegració del règim franquista a Espanya és gairebé cosa de dies. I vaticinant, afegí: I quan el dia arribi, el poble no cremarà les esglésies com cada vegada, sinó que aquest cop destruirà les bases nordamericanes!
- ROGENT: Això és important!
- OSTENC: Sensacional! Si el règim s'aguanta pels nordamericans, un canvi d'actitud a Washington pot precipitar els esdeveniments.
- ROGENT: I aleshores?
- OSTENC: Otger ho veu molt clar. Aleshores és qüestió que Catalunya no desaprofiti una vegada més l'oportunitat que ha deixat passar tantes vegades del 1714 ençà!
- ROGENT: Però, està Catalunya prou desperta per capir el moment i aprofitar-lo?
- OSTENC: Otger assegura que els nuclis actius, per petits que siguin, en tenen plena consciència. Per l'estudi que ha fet del moviment catalanista a través dels anys, diu que mai aquest peculiar esperit d'alerta, àdhuc de manera imprecisa en la massa del poble, no havia existit com ara. Diu que els elements que, al

moment donat, poden revelar-se com a dirigents tenen una idea molt clara i concreta del que es vol i del que s'ha de conseguir. Afirma que el catalanisme ha estat sempre una força irresistible quan amb virilitat, amb entesa, amb precisió i sense eufemismes ha proclamat el dret de Catalunya a la plena independència. En aquest pla, estan preparats a actuar al precís moment, com dictin les circumstàncies. No sabem per quin camí vindrà la solució, diuen aquests elements. Però vingui com vingui, no ens trobarà desprevinguts i adormits. I, si hem de negociar, no serà a base de súpliques com si demanessim caritat. Sabem el que per dret ens correspon i no passarem per menys. Adhuc si pensem en una confederació de pobles lliures ibèrics, o en una superfederació europea, no cometrem l'error comés pels mateixos separatistes que ens han precedit, d'oferir primer o conjuntament la fórmula ampla. Res de "Estat Català dintre una confederació ibèrica". No; primer Estat Català, Catalunya independent, la tercera República Catalana - la independència com a cosa prèvia! L'única idea federativa inicial que es pot mencionar és la del Principat amb la resta dels Països Catalans. Però qualsevol concessió de soberania nacional a un superestat o a una eventual superfederació, es discutirà després... si així ens abelleix.

ROGENT: Per primera vegada a la vida soc optimista!

OSTENC: I jo per primera vegada no tinc res a criticar!

PUJALS: (tot engrescat pel que ha estat escoltant amb tota atenció) (a la seva muller) Ja ho has oït, Teresa! Què me'n dius de tot això? No t'ho he estat dient, que el nostre retorn a Catalunya no està tan lluny com sembla?

TERESA: Que Deu t'escolti. Però em temo que l'Otger peca d'un optimisme injustificat. La caiguda de Franco depèn d'aquest país, i els Estats Units no la provocaran.

OSTENC: No s'espera pas que la provoquin. Si la cosa està tan madura com l'Otger indica, a la primera indecisió del règim, l'opinió pública mateixa el farà trontollar. I aleshores cal només una empenteta.

TERESA: Però l'exèrcit, amb Franco o sense Franco, no es deixarà arrabassar la poma de les mans. Vindrà una altra dictadura!

OSTENC: A aquestes altures, ja no és possible. Els Estats Units poden no ajudar a que caigui Franco, però una vegada trasbalsat l' status quo, no poden permetre que pugui un altre règim antidemocràtic.

PUJALS: Com ho poden impedir? No intervindran pas amb la força.

OSTENC: Directament, no. Però hi ha dues raons poderoses per motivar que, al primer disturbí, els vaixells de guerra nordamericans apareixin de sobte al límit de les aïlles territorials espanyoles. La primera raó és: per anticipar-se a qualsevol gestió dels russos. La segona - si es veritat com diu l'Otger, i com jo crec, que les bases americanes poden perillar - l'interès dels Estats Units serà ~~mantenir~~ córrer a protegir-les. Això, apart de la necessitat que tenen de provar que defensen les democràcies. Això els obligarà a no permetre que pugui un altre Franco... com no han pogut permetre que pugés un altre Trujillo.

TERESA: Tant de bo que així sigui!

OSTENC: Es clar que sí! Ja veureu, Teresa, com un dia d'aquests per tot el món sonarà la nova que el franquisme està fent els darrers badalls!

PUJALS: Es el que t'he estat dient!

TERESA s'ha anat emocionant i ha d'eixugar-se una llàgrima.

OSTENC: (rient) Bé, per això no us cal plorar, Teresa! Espereu uns quants dies fins que Franco estigui de cos present!

De la Secretaria surten MARÇAL, PALLARS, LLOPART, FRANCESC, JORDI i ALBERT.

LLOPART: (indicant els papers que duu a la mà) Noi, hem fet bona feina allí dins! Aquests nois estan ara ben empapats del fullet que publicarem.

OSTENC: Jo també n'he fet un resum ací a fora.

MARÇAL, PALLARS i LLOPART van a treballar a la taula del fons.

ROGENT: (als joves, amb ufana) Què us en sembla de l'actuació del vostre company Otger a Catalunya?

JORDI: L'Otger ha estat sempre un xicot valent! Ja ho va demostrar a Corea.

ALBERT: Jo no serviria per una cosa així. Només de pensar en el perill que corre ja m'esborrono!

FRANCESC: (entre pueril i somniós) Doncs jo ara gairebé em sap greu no haver-me'n anat amb ell!

MERCE: Per deixar-hi la pell i no tornar mai més?

FRANCESC: O per tornar fet un heroi!

MERCE: Els herois no tornen. Moren a la barricada!

FRANCESC: No pas els generals! Ja veuràs l'Otger!

MERCE: Un paper tan important juga?

FRANCESC: Qui, ell?... Es el cap del moviment, el qui dirigirà la revolució!

ROGENT: No tant!

FRANCESC: S'è el que em dic. El conec molt bé. L'únic que demano és que els resultats no es facin esperar una altra eternitat. Ja estic cansat d'oïr els catalans exclamants: "els nostres fills ho veuran!" Els fills dels quals es parla som nosaltres... i ho volem veure!

Tot exaltades, entren ROSA, RAMONA, NURI i CARMETA.

RAMONA: (cridant) Marçal! Marçal!

ROSA: No heu oït les noves?

CARMETA: Ho acaben de dir per la ràdio!

NURI: Hem vingut de seguida que ho hem oït!

Totes parlen alhora. Gairebé no s'enten ço que diuen. Tots els de la sala venen al seu entorn.

(Aquesta escena i les següents, gairebé fins al final, seran ràpides i amb exaltació creixent)

MARÇAL: Bé! Calma! Calma! No parleu totes alhora! De què es tracta?

RAMONA: Per la ràdio han dit que el règim a Espanya està a punt de caure.

OSTENC: Això ja fa anys que ho diuen!

ROSA: No, no. Diu que ara hi ha disturbis!

PALLARS: No serà res. Una falsa alarma. El règim està amat fins a les dents.

CARMETA: Han dit que s'estan barallant entre ells, que s'han sublevat uns generals, i que els monàrquics i els falangistes es barallen per veure qui arriba primer al poder.

LLOPART: Un moment, un moment! Qui ho diu tot això?

RAMONA: Un comentarista de ràdio. Des de Washington, em penso.

OSTENC: Es massa bonic per creure-ho. Deu ser algun somniador com nosaltres. Hi ha reporters americans que, sobre tot després d'unes copes...

Entren TARRATS i ROSSET, exaltadíssims. Porten el diari.

ROSSET: Ja heu vist el "Times" que acaba de sortir? Ja la ballem! Han començat les patacades!

Li arrabassen el diari de la mà. ROSSET es posa a saltar i a ballar.

ROSSET: Ara em sap greu no ser a Barcelona! Com m'hi rabejaria!..

MARÇAL: (llegint el diari) Aleshores es veritat!

RAMONA: Ja t'ho hem dit!

PUJALS: (llegint) Sí, es veu que va de debó, la cosa!

ROSA: Es clar que sí! Mira que diu aquí.

LLOPART: (llegint en veu alta) Grup de generals contra Franco. Insurrecció a Madrid.

Entra MOLINA tot entusiasmat.

MOLINA: Heu vist el diari? Ah, sí. Ja veig que el teniu! Aquí hi ha el Herald Tribune. Diu que la cosa ha començat a Madrid. Però hi ha una informació de Barcelona dient que, tot i que la calma es absoluta, s'endevina una fonda agitació. Diu que els grups de la resistència, tan polítics com sindicals, es belluguen i se situen a la expectativa. Mireu, llegiu-ho.

Tots s'agrupen a llegir aquesta informació.

PALLARS: (comentant-la) Això és important!

OSTENC: Es la millor notícia!

PUJALS: Es formidable! Ara és cosa de pocs dies!

ROSSET: Ja és un fet! Hem de celebrar-ho!.. Vinga, nois! Porteu la gramola!

TARRATS i FRANCESC van a cercar-la fora d'escena.

Entren ANTONIETA i MARIA també tot excitesdes.

ROGENT: (a la seva muller i filla) Ja sabeu les noves?

MARIA: Sí! Per això hem vingut.

ANTONIETA: Demés, tenim noves directes.

Gran expectació. ANTONIETA regira el sac de mà.

ANTONIETA: Hi ha una carta de l'Otger! (la treu)

VEUS: Noves directes de l'Otger! Carta de l'Otger!

ROGENT: Quan ha vingut?

ANTONIETA: No fa ni mitja hora. L'ha portada un a mà. Un jove americà arribat de Barcelona. Ha vingut a casa directament del camp d'aviació. Es veu que es un amic de l'Otger. Està al Servei Diplomàtic dels Estats Units... Diu que...

OSTENC: Llegim la carta!

ANTONIETA: (donant la carta al seu pare) Els paragrafs que interessin estan marcats en llapiç.

ROGENT: (cerca els paragrafs) Aquí estan. (llegint) Antonieta: Potser quan rebis aquesta carta els diaris ja aniran plens de notícies sensacionals sobre Espanya. A Catalunya tindran, naturalment, la seva repercussió. No et preocupis per mi ni t'alarmis. Jo i els meus companys estem en el secret del que es prepara. No et puc donar detalls, com ja suposaràs. Diques, però, als companys del Casal que, si bé a Catalunya ningú no ha volgut pactar amb aquests elements promotors, per ser reaccionaris i no merèixer confiança, tots els grups i organitzacions tan polítiques com obreres, estem a l'expectativa i preparats pel que calgui. No sabem el que en sortirà, però una cosa és certa: tot anirà damunt-davall. Es el millor que pot passar. Ço important és que l'oportunitat tan esperada és ara imminent. I aquesta vegada, Catalunya l'aprofitarà, perquè sap exactament el que vol: la plena independència, la llibertat total! Una abraçada a tots. Visca Catalunya lliure!

CRITS: Visca! Visca! Visca Catalunya!

TARRATS ha portat la gramola i està esperant per posar la placa.

TARRATS: Rosset, que poso? El Saltiró de la Cardina?

ROSSET: Deixa't de saltirons de la cardina! Fuig d'aquí! (l'empeny i posa una placa que ell tria)

La gramola comença a tocar "Els Segadors".

Tothom es posa a cantar amb gran fervor patriòtic. Va calent el

